

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
Навчально-науковий інститут захисту інформації
Кафедра публічного управління та адміністрування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В ПРОЦЕСІ
ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ»**

на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування»

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

ТАРАН Марія

(підпис)

Виконала: здобувачка вищої освіти,
групи ПУАД-41

Таран Марія Володимирівна

Керівник: к.військ.н., доцент

Єжеєв Микола Федорович

Рецензент: Доцент кафедри
управління інформаційною та
кібернетичною безпекою

к.н.держ.упр., доцент Тетяна
Мужанова

Київ 2024

**ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
Навчально-науковий інститут захисту інформації**

Кафедра публічного управління та адміністрування
Ступінь вищої освіти «Бакалавр»
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
Освітньо-професійна програма «Публічне управління та адміністрування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Світлана ПЕТЬКУН
«26» жовтня 2023 р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ**

Таран Марії Володимирівни

1. Тема роботи «Роль громадянського суспільства в процесі прийняття рішень у публічному управлінні»
керівник кваліфікаційної роботи – Єжєєв Микола Федорович, : к.військ.н., доцент, затверджені наказом Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій від «27» лютого 2024 р. № 36.
2. Термін подання кваліфікаційної роботи – «31» травня 2024 р.
3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи: спеціальна теоретична і методична наукова література; наукові публікації (статті, монографії, дисертаційні дослідження) провідних вітчизняних та закордонних дослідників за темою кваліфікаційної роботи; результати науково-дослідної роботи кафедри публічного управління та адміністрування «Теоретико-прикладні аспекти розвитку цифрової держави в Україні»; нормативно-правові документи.
4. Перелік ілюстративного матеріалу: *презентація*.
5. Дата видачі завдання: «07» листопада 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Структура роботи, вступ	20.11.2023 – 24.11.2023	Виконано
2.	Розділ 1	27.11.2023 – 29.12.2023	Виконано
3.	Розділ 2	04.01.2024 – 31.01.2024	Виконано
4.	Розділ 3	01.02.2024 – 14.03.2024	Виконано
5.	Висновки, додатки	18.03.2024 – 25.04.2024	Виконано
6.	Презентація	01.05.2024 – 20.05.2024	Виконано

Здобувачка вищої освіти _____

Марія Таран

Керівник _____

кваліфікаційної роботи _____

Микола Єжєєв

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	7
1.1 Визначення громадянського суспільства.....	9
1.2 Сутність публічного управління.....	13
1.3 Взаємо'в'язок між громадянським суспільством та публічним управлінням.....	16
РОЗДІЛ 2. ВПЛИВ ГРОМАДЯН НА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ.....	23
2.1 Участь громадськості у процесі прийняття рішень.....	25
2.2 Механізми впливу громадянського суспільства на публічне управління.....	31
2.3 Переваги та обмеження громадянської участі у публічному управлінні.	40
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ В ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ.....	47
3.1 Проблеми та шляхи вирішення у впровадженні громадянської участі в Україні.....	50
3.2 Рекомендації щодо зміцнення ролі громадянського суспільства в публічному управлінні.....	59
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	72

ВСТУП

Актуальність теми. Тема роботи залишається дуже актуальною в сучасному світі. Громадянське суспільство включає в себе широкий спектр громадських організацій, активістів, волонтерів, інтелектуалів та інших громадян, які виражають інтереси та думки різних соціальних груп. Роль цього суспільства в публічному управлінні важлива з кількох причин:

1. Підвищення легітимності рішень: Громадські обговорення, участь у прийнятті рішень та моніторингу їх реалізації сприяють збільшенню легітимності урядових дій. Якщо громадськість відчуває, що її думка враховується, це збільшує довіру до влади та сприяє більш демократичному суспільству.

2. Експертна підтримка та ініціативи: Громадські організації та інтелектуальна еліта часто мають спеціалізовані знання та досвід у різних сферах. Їхні ініціативи та експертний внесок можуть значно збагатити дискусії та допомогти у вирішенні складних проблем.

Контроль за владою: Громадянське суспільство відіграє важливу роль у контролі за владними структурами, нагадуючи їм про їхні зобов'язання перед громадянами та вимагаючи відкритості та відповідальності.

3. Підтримка соціальних ініціатив та реформ: Через мобілізацію та активну участь громадян, громадянське суспільство може стати каталізатором для соціальних змін і реформ, спрямованих на покращення умов життя та зміцнення демократії.

4. Представництво інтересів громадян: Громадські організації та активісти можуть виступати в якості представників та захисників інтересів різних соціальних груп, особливо тих, які можуть бути менш представленими у політичному процесі.

Отже, роль громадянського суспільства в процесі прийняття рішень у публічному управлінні залишається надзвичайно актуальною, оскільки вона сприяє побудові відкритого, відповідального та демократичного суспільства.

Метою роботи кваліфікаційної бакалаврської є дослідження стосовно взаємозв'язку громадянського суспільства з публічною владою в Україні, а також аналіз зміну рівня довіри народу до влади і чи відбулись зміни в правлінні після попередніх керівників.

Завдання кваліфікаційної бакалаврської роботи полягаються в з'ясуванні :

- Теоретичних аспектів громадянського суспільства та публічного управління.
- Вливу громадян на прийняття управлінських рішень.
- Переваг та обмежень громадської участі у публічному управлінні.
- Проблем та шляхів вирішення у впровадженні громадянської участі в Україні.
- Рекомендацій щодо зміцнення ролі громадянського суспільства в публічному управлінні.

Об'єктом дослідження є Публічне управління в Україні.

Предметом дослідження є Роль громадянського суспільства в процесі прийняття рішень у публічному управлінні.

Методологія і методи дослідження ґрунтуються на вивченні нормативно-правової бази, що врегульовує та забезпечує функціонування діяльності державних службовців у системі державної служби. Також використовувались методи аналізу усіх ресурсів, завдяки яким відбувається підвищення рівня ефективності та визначення рівня організації державних службовців у системі державної служби. Порівняльний метод був використаний для аналізу дії окремих нормативно-правових актів. Також застосовувалися методи формальної та змістовної логіки, такі як аналіз і синтез, дедукція і індукція, аналогія і узагальнення.

Інформаційна база дослідження. Теоретичну та нормативну основу роботи складають наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, присвячені вивченню розвитку державних служб, нормативні акти Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, а також

міжвідомчі нормативні акти, статистичні матеріали, навчальні посібники.

Практичне значення роботи полягає в обґрунтуванні пропозицій щодо перспектив розвитку державної служби на основі підвищення ефективності діяльності державних службовців.

Обсяг і структура роботи. Робота розміщена на 76 сторінках та складається зі вступу, трьох розділів, що містять вісім параграфів, висновків та списку використаних джерел і літератури

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.

У контексті радикальних демократичних змін в Україні, викликаних Майданом, питання поліпшення взаємодії між державою та громадянським суспільством є одними з найбільш обговорюваних в країні. Цей інтерес є абсолютно зрозумілим, оскільки державно-громадянський консенсус нерозривно пов'язаний з розвитком та утвердженням правової держави, демократії та ринкової економіки – основними цінностями Європейського Союзу. Однак на сьогодні тривають дискусії щодо можливих форм і механізмів розвитку громадянського суспільства в умовах трансформаційних перетворень.

Головним суб'єктом системи публічного управління є структури громадянського суспільства. Навіть у тоталітарних політичних режимах існує певний простір державного невтручання, де діють не державні суб'єкти, що впливають на функціонування системи публічного управління. У плюралістичній демократії держава свідомо передає частину своїх повноважень у господарській та управлінській сферах соціального життя самоврядним структурам, що разом утворюють громадянське суспільство. При цьому громадянське суспільство, як невід'ємна частина системи публічного управління, характеризується відмінними від державних (але несуперечливими їм) інтересами, а також наявністю механізмів, які дозволяють забезпечити реалізацію цих інтересів, зокрема, за рахунок внутрішніх ресурсів самого громадянського суспільства.

Характерним для громадянського суспільства є лише демократична форма управління, а не диктаторська. Демократичний режим сприяє розвитку місцевого самоврядування, удосконаленню прямих і представницьких форм демократії та створенню умов для активної політичної діяльності різних політичних партій. Таким чином, в демократичному режимі громадянське

суспільство тісніше взаємодіє з державою.

Громадянське суспільство ґрунтується на ринковій економіці, політичному плюралізмі та співпраці з демократичною державою, яка об'єднує всіх жителів країни. Навіть в умовах тоталітарного режиму можуть виникати початкові форми громадянського суспільства.

У Західній Україні до 1939 року існували національні товариства, такі як «Народна торгівля», «Сільський господар» та інші. Також спостерігався розвиток жіночого руху. У Східній Україні громадські рухи та організації формувалися під суворим контролем комуністичної партії.

Після приєднання Західної України до СРСР була знищена приватна власність, руйнувалися культурні та економічні зв'язки, характерні для громадянського суспільства. Однак здобуття незалежності Україною активізувало процеси розвитку громадянського суспільства та формування його політичної, правової та економічної бази, такої як власність, в усій її різноманітності.

Розвиток громадянського суспільства в Україні базується на правовому забезпеченні діяльності його суб'єктів. Конституція України гарантує права та свободи людини і громадянина незалежно від їх походження, майнового стану, статі, раси, мови, релігії, політичних та інших переконань. Принципи, закріплені в Конституції, залишають простір для громадської ініціативи та самодіяльності, обмежуючи діяльність державних органів[37].

Громадянське суспільство є суттєвим джерелом оновлення і гуманізації суспільства та держави. Йому властива лише демократична форма управління, а не диктаторська, при якій воно тісно взаємодіє з державою.

Україна має встановлені правові основи для розвитку громадянського суспільства та має мережу громадських інститутів, які сприяють формуванню громадянського життя.

1.1 Визначення громадянського суспільства.

На нашу думку, суспільство як складна соціальна система не може перебувати в хаотичному стані, соціальні проблеми та бажання людей, повинні бути впорядковані та скорегованими.

Останнім часом в нашому буденному житті, ми все частіше чуємо фрази «громадське суспільство», «громадянське виховання», «громадянські общини», «громадянські об'єднання» і т.д. В першу чергу, звертаємо увагу на те, що кожний вислів в своєму розумінні приховує одне спільне – це Громадян.

Хто це такий?

Термін «громадян» або «громадянин» - особа яка має громадянство, житель певної території держави або країни. Іншими словами, це людина яка має свої певні права та обов'язки перед країною, в якій вона мешкає.

Громадянське суспільство - це спільнота, яке складається з вільних, незалежних, рівноправних громадян. Громадянське суспільство, як один із ключових цінностей та культурних явищ у сучасному світі, є агрегатом соціальних утворень, які об'єднані специфічними інтересами (наприклад, економічними, етнічними, культурними тощо) і функціонують поза сферою державної влади. У демократичному суспільстві вони сприяють управлінню громадським життям та контролю дій держави. Відсутність внутрішньої свободи громадських відносин у державі призводить до порушення демократичного режиму та несприятливо впливає на розвиток цінностей законності, свободи та демократії. Така держава не має можливості просуватися за рахунок благодійних ініціатив, нововведень та енергії громадянського суспільства. У тоталітарних або навіть обмежено демократичних умовах громадянське суспільство може функціонувати лише як елемент опору, виражаючи собою сукупність нелегальних соціальних рухів.

Громадянське суспільство представляє собою сферу життєдіяльності

людей, що діє відокремлено від безпосереднього впливу держави та її чиновників. Водночас воно організоване, внутрішньо структуроване та взаємодіє з державою, а також є простором, де люди реалізують свої приватні інтереси, об'єднуються в групи та організації.

Ознаками громадянського суспільства є :

- Визнання індивіда, його прав та свобод, є найважливішою цінністю у суспільстві.
- Регулювання відносин між людьми та захист їхніх прав здійснюється через державні закони та органи.
- Високий рівень усвідомлення прав та відповідальності громадян, а також повага до прав інших є ключовими.
- Індивіди мають право на власність і результати своєї праці, що сприяє їхній незалежності та заможності.
- Різноманітні громадські організації та рухи демонструють самоорганізацію та об'єднання громадян.
- Громадянське суспільство представляє собою саморегульоване співтовариство вільних та рівних особистостей, що мають економічну незалежність. Воно формується через участь в недержавних об'єднаннях з метою захисту своїх законних інтересів та досягнення цілей. Влада в такому суспільстві базується на авторитеті, а держава здійснює регулюючу функцію.
- Інститути громадянського суспільства створюють систему суб'єктів з правами та обов'язками щодо захисту своїх законних інтересів та участі у вирішенні державних справ, зокрема, у формуванні та реалізації правової політики.
- Взаємодія громадських об'єднань спрямована на задоволення потреб індивідів без прямого втручання держави. Пліуралізм присутній у всіх сферах суспільного життя. Незалежні медіа служать громадським потребам та інтересам, формуючи та оприлюднюючи громадську думку.

Складові частини громадянського суспільства ще називають інститутами громадянського суспільства. До них належать: громадські

організації; професійні та творчі спілки; організації роботодавців; благодійні і релігійні організації; органи самоорганізації населення; недержавні засоби масової інформації; інші некомерційні товариства й установи, легалізовані відповідно до законодавства[52].

Громадянське суспільство виконує певні функції насамперед це:

- ☐ Сприяє розвитку та реалізації наших власних побажань та інтересів.
- ☐ Виступає певним захисником наших прав.
- ☐ Служить опорою та підтримкою в можливому протистоянні між державою та народом.
- ☐ Обмежую в певному порядку державну владу та веде контроль за нею на всіх рівнях.
- ☐ Бере на себе половину або повну відповідальність за проблеми, які не може вирішити держава.
- ☐ Захищає інтереси різних верств населення України.

Аналіз показує, що в Україні громадянське суспільство формується в особливих умовах.

По-перше, його становлення відбувається тоді, коли проблематика громадянського суспільства вже не є актуальною для країн розвиненої демократії, новітній досвід яких свідчить про необхідність виходу за його межі в напрямку соціальної державності, що передбачає необхідність наукового пошуку складних критеріїв поєднання цих обох процесів, які певною мірою можуть бути суперечливими. Внаслідок таких змін, можна припустити як швидко змінюється соціальна система.

По-друге, становлення громадянського суспільства в нашій державі відбувається за умов творення національної державності, що так чи інакше передбачає зміцнення державницьких засад в організації суспільної життєдіяльності, утворення нових державних органів влади та управління, яких не могло бути за умов перебування в складі колишнього СРСР.

По-третє, радикальна зміна пріоритетів соціального розвитку передбачає перехідний період протиборства різновекторних тенденцій

суспільного розвитку, одна з яких спирається на вкорінені впродовж значного історичного періоду стереотипи соціально-політичного облаштування, а інша зорієнтована в напрямку наближення до загальноновизнаних стандартів правової демократичної державності, які, однак практично мало адаптовані українським суспільством.

Останніми роками все частіше почали вживати термін "громадянське суспільство". Це слово часто згадують як політики, так і ЗМІ. Але часто виникає враження, що його використовують без належного розуміння: це просто гарне слово, але в контексті воно не завжди має сенсу. Серед політиків, особливо в публічних виступах, Юлія Тимошенко найчастіше користується терміном "громадянське суспільство". Проте, при ретельному розгляді програмного документа "Батьківщини" — "16 новацій нового курсу України", який представила лідерка партії, можна помітити деякі розділи, які можуть викликати питання.

Наприклад, вказівка на "всеукраїнські асоціації з сильними конституційними правами... для безпосередньої участі громадянського суспільства в управлінні державою" може здатися трохи неясною. Вираз "безпосередня участь суспільства в управлінні державою" майже межує з нонсенсом і звучить як утопія, схожа на "пряму демократію". Також, утворення "палати честі" для контролю за суддями з боку громадянського суспільства може викликати запитання. Чому не просто "з боку суспільства"? Це може бути пов'язано з тим, що мирові судді та судді першої інстанції обираються народом, як зазначено у тексті "новацій".

Якщо аналізувати різні виступи Тимошенко, можна припустити, що коли вона говорить про "громадянське суспільство", вона має на увазі громадські організації й саме їх. Таке розуміння поняття "громадянське суспільство" може бути використане і в інших медіа та виступах політиків, що може призвести до механічного уявлення про громадянське суспільство як сукупність громадських організацій.

1.2 Сутність публічного управління.

Управлінський процес є різноманітним явищем, яке відбувається у природі, техніці та суспільстві. З цього приводу кібернетики виділяють три типи управління:

- біологічне, що виявляється у керуванні рослинами та тваринами живими організмами;
- технократичне, що характеризує управління різними машинами, механізмами, технічними засобами за допомогою математичних формул та символів;
- соціальне, яке включає в себе управління окремими людьми та їх об'єднаннями, які утворюють суспільство.

Соціальне управління можна розглядати як управління суспільством, оскільки суспільство є найвищим типом соціальної самоорганізації людей. Воно може існувати тільки як складна цілісна система, тому без управлінського впливу функціонування суспільства неможливе.

Термін "управління" має багато значень. У загальному розумінні це будь-який цілеспрямований організаційний вплив на різноманітні процеси в природі, техніці, суспільстві тощо. У широкому розумінні, термін "управління" часто асоціюється з адмініструванням, тобто керуванням і управлінням, що показує зв'язок адміністративного права з управлінням. Таким чином, адміністративне право є частиною управлінського права.

Соціальне управління суспільством, де як суб'єктом, так і об'єктом управління є людина, характеризується свідомістю та волею. Будь-який людський колектив, як об'єднання двох або більше людей, потребує соціального управління, яке стимулює співробітництво для досягнення конкретних цілей.

Соціальне управління можна класифікувати за різними критеріями. Залежно від суб'єкта управлінського процесу, воно може бути державним або недержавним.

Державне управління означає діяльність усіх видів органів держави, таких як законодавчі, судові, контрольно-наглядові та виконавчо-розпорядчі, спрямовану на організацію суспільного життя. Кожна гілка єдиної державної влади має свої специфічні особливості.

Таким чином, державне управління є підзаконною виконавчою та розпорядчою діяльністю органів державної виконавчої влади, спрямованою на практичне виконання законів та керівництво суспільними процесами.

Публічне управління не існує самостійною структурою з власною автономністю. Його організації є результатом еволюції суспільства на певному етапі його розвитку і функціонують в межах та за підтримки цього суспільства. Іншими словами, суспільство є первинним і більш загальним утворенням, в якому існує явище публічного управління.

Суспільство є сукупністю людей, об'єднаних специфічними інтересами, потребами, системою взаємозв'язків і взаємин, які виникають у процесі практичної діяльності та суспільного життя. Однією з основних характеристик суспільства є територія, на якій формуються його соціальні зв'язки. Також важливою рисою суспільства є його здатність забезпечувати та зберігати високу інтенсивність внутрішніх зв'язків.

Сучасне суспільство можна розділити на три основні сектори: публічний (управлінський, державний) сектор; приватний сектор; громадський (неприбутковий, неурядовий) сектор.

Публічний сектор охоплює органи публічної влади та організації, які перебувають під їхнім контролем.

- Приватний сектор включає організації, що перебувають у приватній власності та спрямовані на отримання прибутку.
- Громадський сектор складається з організацій громадянського суспільства (громадських організацій, рухів, асоціацій, спілок і т.п.).

Управління є властивістю кожного з цих секторів. Чим масштабнішою є спільність людей, які взаємодіють між собою, тим більшою є потреба в управлінні. Особливо, для суспільства в цілому або його великих секторів.

Управління на цьому рівні називається суспільним (соціальним) управлінням. В.Афанасьєв тлумачить суспільне управління як вплив на суспільство у цілому або його окремі ланки для того, щоб забезпечити збереження їх якісної специфіки, їх нормальне функціонування, удосконалення і розвиток, успішний рух до заданої мети[43].

Сутність публічного управління полягає в організації та координації діяльності державних органів, а також взаємодії цих органів зі суспільством з метою досягнення загального добробуту і задоволення потреб громадян. Основні принципи публічного управління включають в себе прозорість, відповідальність, ефективність, економічність та справедливість. Головною метою публічного управління є забезпечення здійснення функцій держави для забезпечення гармонійного розвитку суспільства і захисту інтересів громадян.

Загалом, публічне адміністрування визначається як система дій та процесів, спрямованих на забезпечення виконання законів і нормативно-правових актів через адміністративні рішення та надання адміністративних послуг. Це включає в себе органи виконавчої влади на різних рівнях та їх функції.

Основні характеристики публічного адміністрування включають:

1. *Специфіка спирається на державну владу:* Публічне адміністрування базується на державній владі і забезпечує її функціонування.

2. *Системність і неперервність:* Це діє системно та неперервно, охоплюючи різні структури, такі як механізм держави, державний апарат та державна служба.

3. *Реалізація прав та інтересів громадян:* Публічне адміністрування забезпечує реалізацію прав та інтересів громадян через надання послуг та функцій і гарантує їх належне виконання та охорону.

4. *Прерогатива виконавчих органів влади:* Це виконавчі органи влади та державні службовці, яким надані повноваження здійснювати адміністративні дії.

5. *Регламентованість законами і нормативними актами:* Публічне адміністрування регламентується законами та іншими нормативно-правовими актами.

6. *Методи і тактики публічного адміністрування:* Це опис дій та способів, що використовуються для досягнення певної мети, а також практичні виконання адміністративної компетенції суб'єктами публічної адміністрації.

7. *Методи як способи вчинення дій:* Це способи та практичні характеристики виконання відповідних дій, залежно від об'єкта впливу та організаційно-правового статусу суб'єктів.

Отже, публічне адміністрування виступає як ключовий механізм реалізації прав та інтересів громадян через встановлені структури та методи, регламентовані законами та правовими актами.

Виміряти та оцінити ефективність і якість управлінської діяльності адміністративного персоналу складно, оскільки соціально-політична ситуація в суспільстві є нестабільною, а державне управління не завжди орієнтоване на досягнення матеріальних результатів.

Державна адміністрація встановлює і виконує власний політичний порядок денний, який формулюється для громадської організації ззовні, а підпорядкування педагогічного колективу адміністративній структурі регламентується певними правилами, викладеними в нормативних документах. Водночас у цьому адміністративному органі працюють люди, які належать до різних команд і груп. Ці люди формулюють плани дій, ставлять цілі, реалізують стратегічні плани, обирають варіанти, приймають рішення, організовують виконання і навіть взаємодіють.

Публічне управління завжди спрямоване на задоволення потреб громадян .

1.3 Взаємо'зв'язок між громадянським суспільством та публічним управлінням.

На нашу думку, з часу здобуття незалежності в Україні з'явилося багато нових комерційних і громадських організацій, включаючи підприємства, банки, кооперативи, приватних підприємців, а також організації, що сприяють культурному, національному, спортивному чи екологічному розвитку. Крім того, політичний пейзаж демонструє зростання багатопартійності, при чому до 2007 року Міністерством юстиції було зареєстровано понад 130 політичних партій. Профспілковий рух також залишається активним, з понад 100 профспілками та їх об'єднаннями з всеукраїнським та місцевим статусом, а релігійні організації, яких нараховується понад 30 тисяч, об'єднують людей різних віровчень.

Однак, аналізуючи структуру громадянського суспільства в Україні, можна виявити декілька суттєвих проблем, які стримують його розвиток. Однією з таких проблем є затримка у подоланні стереотипного сприйняття взаємовідносин між індивідом та державою. Історичне етатизм радянської епохи спричинив психологічну залежність громадян від держави, що, після розпаду СРСР, ускладнило адаптацію багатьох людей до нових соціальних умов, де кожен має сам забезпечувати реалізацію власних потреб і інтересів. Це, в свою чергу, призвело до низького рівня політичної та правової активності серед частини населення, яка все ще чекає на допомогу від когось.

Інша значна проблема полягає у слабкому розвитку економіки, що призводить до великого розриву між рівнями доходів громадян. В Україні не сформований достатній середній клас, який у розвинутих країнах становить до 90% населення та є фундаментом для розвитку громадянського суспільства.

Крім того, існує проблема відсутності розвинутої правової та демократичної держави. Незважаючи на проголошення намірів будувати правову демократичну державу, реальність показує, що стара політична система не змінилася автоматично. Прояви порушень у системі поділу влад, зловживання повноваженнями, втручання у вільний виборчий процес і обмеження свободи слова є свідченням нерозвиненості демократичних

інститутів в країні.

Громадянське суспільство та публічне управління є двома ключовими складовими сучасного демократичного політичного устрою. Їх взаємозв'язок визначає ефективність демократичного управління, рівень впливу громадян на процеси влади та забезпечення гармонійного розвитку суспільства.

Цей дослід розгляне сутність та значення взаємозв'язку між громадським суспільством та публічним управлінням, а також його вплив на демократію та соціально-економічний прогрес.

1. Громадянське суспільство: поняття та роль

Громадянське суспільство означає активну участь громадян у політичному, економічному та соціокультурному житті країни поза державними структурами. Це мережа громадських організацій, неприбуткових організацій, професійних спілок та інших груп, які здійснюють контроль над владою, представляють інтереси громадян та забезпечують розвиток суспільства.

2. Публічне управління: сутність та роль

Публічне управління охоплює організацію та координацію діяльності державних інституцій для досягнення громадських цілей. Його завдання включають формулювання політик, забезпечення їх виконання, розподіл ресурсів та забезпечення ефективного управління.

3. Взаємозв'язок між громадянським суспільством та публічним управлінням

- Представництво і вплив громадськості: Громадянське суспільство виступає агентом, який впливає на формулювання та виконання політик через механізми представництва та участі громадян у прийнятті рішень.

- Моніторинг і контроль: Громадські організації виконують роль контролю за діяльністю державних інституцій, надаючи звіти, висловлюючи публічну думку та вимагаючи відповідальності за недоліки.

- Партнерство і співпраця: Співробітництво між громадським суспільством та владою сприяє розробці та впровадженню політик, що

відповідають потребам громадян.

4. Вплив взаємозв'язку на демократію та прогрес

- Зміцнення демократії: Активна участь громадськості у прийнятті рішень збільшує легітимність та ефективність демократичного управління.
- Стимулювання інновацій та розвитку: Взаємодія між громадським суспільством та владою сприяє розробці новаторських ідей та програм, що сприяють соціальному та економічному прогресу.
- Забезпечення соціальної справедливості: Відкритий та прозорий процес управління дозволяє забезпечити рівність прав та можливостей для всіх громадян.

Взаємозв'язок між громадським суспільством та публічним управлінням є важливим аспектом сучасного політичного та соціального життя. Цей взаємозв'язок визначає спосіб, яким управління владою відбувається в контексті активності та впливу громадянського суспільства на цей процес.

Для кращого розуміння цього поняття розглянемо його з різних точок зору:

1. Взаємодія та співпраця: Громадське суспільство та публічне управління взаємодіють та співпрацюють одне з одним. Громадські організації можуть впливати на прийняття рішень уряду через зв'язки з політичними партіями, лобіюванням або публічними кампаніями. З іншого боку, уряд може шукати співпрацю з громадським суспільством для виконання певних програм або проектів.

2. Контроль та нагляд: Громадське суспільство виступає важливим механізмом контролю за діяльністю уряду. Це може включати моніторинг дотримання прав громадян, викриття корупції, а також оцінку ефективності програм та політик. Публічне управління, у свою чергу, може відповідати на звернення громадськості та вносити зміни в політики на основі отриманих даних.

3. Представництво та участь: Громадяни виступають як представники своїх інтересів через громадські організації та механізми

участі, такі як вибори, референдуми та обговорення громадських справ. Публічне управління повинне враховувати ці інтереси та забезпечувати представництво громадянських потреб у прийнятті рішень.

4. Створення політики та програм: Громадське суспільство може впливати на формулювання політики та програм шляхом залучення до обговорень, представлення досліджень та рекомендацій. Публічне управління відповідає на ці пропозиції та розробляє стратегії, які враховують інтереси різних груп суспільства.

5. Забезпечення прозорості та відкритості: Громадське суспільство виступає за прозорість та відкритість управлінських процесів. Публічне управління відповідає на цей вимір шляхом надання доступу до інформації, проведення консультацій та публічних обговорень.

При аналізі основних характеристик громадянського суспільства в контексті публічного простору стає очевидним, що залучення більшої участі громадянського суспільства у суспільних процесах через широкомасштабну комунікацію можливе лише за умови, що держава створює реальні умови для громадської активності та готовності до відкритого простору.

Більша участь громадянського суспільства у суспільних процесах через транснаціональну комунікацію можлива лише за умови, що держава систематично створює умови для діяльності громадських інститутів та готовності до такої діяльності.

Це можливо лише при готовності до такої діяльності на рівні організацій та самосвідомості громадянського суспільства. Для забезпечення взаємодії було розпочато створення спільних інституцій з громадським суспільством за підтримки держави. З'явлення нових інституційних мережових структур з участю держави та громадянського суспільства було обумовлено декількома факторами.

По-перше, українська держава, як інституція, була зобов'язана впроваджувати нові форми взаємодії з громадянським суспільством в умовах, які склалися. Вона повинна була взяти на себе зобов'язання впровадити нові

форми взаємодії з іншими учасниками суспільних процесів, що відповідали сучасним реаліям.

По-друге, в сучасній системі вже було неможливо координувати відносини лише шляхом ієрархічного виконання ролі наглядача та видання директив та наказів, незважаючи на те, що традиційна модель державного управління ще не була повністю відкритою для цього. Кризова ситуація змусила українську державну владу впроваджувати мережеві практики взаємодії з громадськістю[52, ст 465-478].

У багатьох випадках держава виступала як творець та покровитель професійних структур, які імітували громадську діяльність. Вона створювала простір для діалогу з експертними групами, але не завжди використовувала їх рекомендації у реальній політичній ситуації. Для підвищення автономії аналітичної спільноти в Україні необхідно забезпечити публічність цього процесу та залучити альтернативні аналітичні центри до експертних груп, які формують національну стратегію розвитку.

Аналізуючи дану тему, можемо дійти певного висновку, а саме те, що у громадянському суспільстві держава, яка володіє політичною владою, направляє свої зусилля на служіння інтересам цього суспільства. Вона забезпечує всім громадянам однакові можливості в різних аспектах їхнього життя на принципах соціальної справедливості, гуманізму та милосердя. Держава уникає втручання в особисте життя осіб і регулює соціальні взаємовідносини згідно з конституцією, законами та іншими нормативно-правовими документами.

Між державою і суспільством має бути певна дистанція – такий собі кордон демократії, перетинання якого веде до одержавлення суспільства, що з позиції демократії та гуманізму недопустимо.

В таких рамках держава стає абсолютно необхідною для існування і розвитку громадянського суспільства, яке без неї не може обійтися. Тут можна підтримати думку Гегеля, який вважав, що держава не є чимось стороннім для громадянського суспільства, а обґрунтовував їхній органічний

зв'язок дуже простим способом. Гегель наголошував, що громадянське суспільство складається з окремих осіб, які його формують. Однак через природні динаміки, властиві цьому суспільству, воно схильне до роз'єднання, і саме тому держава необхідна як загальне об'єднання.

Вразливість позиції Гегеля зумовлена не стільки тим, що він визнавав об'єктивну необхідність держави для громадянського суспільства, скільки тим, що в його філософській концепції держава перетворилася з одного з ключових інструментів формування та розвитку суспільства в абсолютну мету і одну з основних устоїв світового порядку. Варто відзначити, що етатизм Гегеля має відмінності від теорій тоталітаризму, в яких держава та право часто виступають як вороги свободи, і де існує тенденція замінювати закон нормативними та індивідуально-наказовими актами. Згідно з Гегелем, громадянське суспільство характеризується трьома основними аспектами: системою потреб, відправленням правосуддя та діяльністю поліції та корпорацій. У такому контексті відбувається злиття функцій громадянського суспільства та держави, що спонукало Гегеля до їх ідентифікації.

Щодо сучасної України, формування громадянського суспільства є вкрай складним і тривалим процесом. Країна протягом значного часу перебуває у глибокому кризовому стані. Початкова стратегія "шокової терапії", лібералізація цін та просування ринкових відносин призвели до гострого спаду товарного виробництва, розкрадання державних ресурсів, інфляції та руйнування грошово-фінансової системи. Сучасне розуміння взаємозв'язку між правовою державою та громадянським суспільством пов'язане з усвідомленням їхньої аксіології. Тільки ціннісний підхід до їхнього співвідношення може допомогти зрозуміти роль і місце правової держави у громадянському суспільстві.

Отже, взаємозв'язок між громадським суспільством та публічним управлінням є взаємодоповнюючим та взаємозалежним процесом, який сприяє розвитку демократії, забезпеченню прав громадян та соціально-економічному прогресу.

РОЗДІЛ 2.

ВПЛИВ ГРОМАДЯН НА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Як зазначав Мартін Даула Директор Британської Ради в Україні: «Ще з часів міст-держав стародавньої Греції, демократія починається з нашого дому. Те, як ми організовуємо врядування наших місцевих громад, сіл, районів, міст є фундаментом для нашого добробуту. Демократія – це більш ніж відвідування виборчих дільниць кожні кілька років. Для ефективного функціонування вона потребує вільних потоків інформації, взаємодії між громадянським суспільством і установами влади, поваги до кожного громадянина, а також механізмів, що уможливають консультування в процесі прийняття рішень. Жодна система врядування не може бути вищою за будь-яку іншу. Кожне суспільство має виробити найбільш ефективні механізми, що підходять саме йому, поважаючи непорушну сутність демократичних принципів.» [55.ст 4].

Україна має кілька десятків механізмів, які залучають громадян до прийняття управлінських рішень на різних рівнях: від Конституції України до рішень органів місцевого самоврядування. Ці механізми відрізняються за методами залучення, обов'язковістю застосування, деталізацією та визначенням процедур впровадження, ефективністю, частотою, зручністю та простотою використання.

Для оцінки ефективності існуючих методів залучення громадян необхідно регулярно проводити моніторинг та оцінку практик впровадження цих механізмів. Оцінка повинна відбуватися на рівні нормативно-правової бази, існуючих методичних рекомендацій, а також на рівні аналізу стратегій використання та мотивації до впровадження методів залучення мешканців до управління.

Громадянське суспільство виступає як представник інтересів своїх членів, різних соціальних груп та широких суспільних інтересів. Водночас, організації громадянського суспільства є механізмом громадянської участі

мешканців міста (громади). Співпраця між владою та організаціями громадянського суспільства є стратегічно важливим завданням для розбудови демократії, належного управління, довіри та консенсусу в громаді.

Також беручи до уваги, я б підмітила те що, неурядові організації (НУО) та активне громадянське суспільство відіграють ключову роль у розвитку демократії та захисті прав людини. У демократичних державах влада для прийняття рішень делегується обраним представникам, які забезпечують їх реалізацію через державні виконавчі органи на національному або локальному рівні. Передача повноважень, відповідальності та ресурсів на місцевий рівень є фундаментальною для ефективного формування політики та розподілу ресурсів, і це має базуватися на справедливих політичних принципах та ефективному плануванні.

Європейський досвід демонструє, що розширення прав громадян впливати на процес прийняття рішень, не тільки через вибори представників, але й через різні форми участі, сприяє залученню громадянської думки та інтересів у формування державної політики, зближуючи їх з демократичним процесом.

Неурядові організації, зокрема, збагачують цей процес своїми знаннями та незалежними оцінками, представляють різноманіття громадських інтересів, відіграючи важливу роль у залученні та участі громадян.

Місцевий розвиток в Україні забезпечують 2 рівні управління: місцеве самоврядування та місцеві органи виконавчої влади, а також організації громадянського суспільства[55. Ст. 7].

2.1 Участь громадськості у процесі прийняття рішень.

Проходивши переддипломну практику у Смілянській міській раді, мною був отриманий певний досвід та матеріал для написання даного розділу. Оскільки

була можливість відчувати роботу виконавчого комітету з громадянами, та ~~дійшла~~ зробити певні висновки.

По-перше, хочеться звернути увагу, на те, що в маленьких містах влада більш відкрита з населенням, чим у великих, це можна спростувати тим, що вся інформація стосовно прийнятих рішень, законопроектів, грантів, це все є у вільному доступі для громадян.

По-друге, посадова особа має можливість брати участь в житті міста, оскільки з'являється безліч зустрічей з міською головою, де люди мають можливість висловити свої думки, ідеї та побажання.

Автор брала участь в декількох проектах, що додало можливість отримати певний досвід, а саме це :

- Проводилась інформаційна робота з питань допомоги жертвам сексуального насильства під час війни, за сприйняття Урядової уповноваженої з питань гендерної політики та спільно з проектом USAID « Трансформація комунікацій».

- Також відбувались неформальній зустрічі під назвою «Бізнес кава». На якій були присутні місцеві підприємства та міський голова. Дані зустрічі, дають можливість розповісти про реальні проблеми та причини ~~мають~~ недостатнього розвитку для бізнесу в місті. Підприємці розповідали про існуючі проблеми, а саме про нехватку ресурсів, робочої сили, запропонували варіанти змін для покращення роботи.

- Автор брала участь на тренінгу для представників муніципалітетів України в Києві, з боку Смілянської громади. Метою тренінгу було посилити спроможність взаємозв'язку між посадових осіб та комунальних підприємств.

Під час проходження практики автор отримала досвід участі в прийнятті рішень в рідному місті.

Будь-яка влада – спадкова монархічна чи обрана олігархічна чи демократична не обходиться без державної бюрократії.

Досвід нації - це здатність її інтелектуальної еліти організувати суспільство

для протидії зовнішнім загрозам і ефективного впорядкування внутрішнього життя. Поняття досвіду складається з двох складових: знання про те, що вже сталося, і на основі цього знання прийняття рішень, які приносять вигідні, позитивні, бажані результати. Досвідченість нації формується поступово як результат багаторазових рішень у зовнішній політиці та різних сферах внутрішнього життя, що відображають офіційно сформульовану волю держави. Досвідчена нація - це та, що пам'ятає минулі рішення і, враховуючи їх, вміє раціонально та вигідно для себе вирішувати подібні нові проблеми[35.ст 81].

Право мешканців міст брати участь у прийнятті рішень щодо їхнього розвитку та розвитку міст закріплено на міжнародному та національному рівнях. Віденська декларація ООН «Декларація про право на розвиток» 1990 р. визнає, що людина є основним суб'єктом процесу розвитку та повинна бути активним учасником і вигодонабувачем цього права. У Європейській декларації прав міст, ухваленій Постійною конференцією місцевих і регіональних органів влади Європи (CLRAE) Ради Європи 1992 р., зазначено, що мешканці європейських міст, усвідомлюючи свою відповідальність за стан міст, проявляють солідарність і беруть на себе зобов'язання забезпечувати всім мешканцям міст рівні права на правову та екологічну безпеку, можливість знайти роботу та забезпечити свою фінансову незалежність, житло, безпечний рух транспорту, охорону здоров'я, спорт і дозвілля, можливість займатися різними культурними та творчими видами діяльності, мирне співіснування різних культурних, етнічних і релігійних громад, якісну архітектуру, гармонійне життя, політичну участь, економічний розвиток, гармонійний розвиток (баланс між економічним розвитком і охороною довкілля), широкий асортимент товарів і послуг, раціональне використання природних ресурсів, співпрацю між містами, фінансову забезпеченість, рівноправність усіх мешканців незалежно від статі, віку, релігії, матеріального і політичного становища, фізичних або психічних особливостей.

Необхідність залучення громадян місцевою владою до управління населеними пунктами прямо зазначена в конституціях, законах та нормативних актах європейських країн, а також у рішеннях органів місцевого самоврядування (ОМС). Більшість проблемних ситуацій, що впливають на життя окремих громадян або громад, частково чи повністю належать до компетенції місцевого самоврядування[17.ст4].

Розглядаючи українське суспільство, то можемо зрозуміти, що так було не завжди. Українці виборювали свій голос в управлінні країни роками.

Згадуючи 1990 рік, коли почалась «Революція на граніті», вже тоді було ясно, що наша нація це споріднені люди за думкою, за бажаннями змін. Тоді молоді студенти вийшли на вулицю, щоб озвучити свої головні умови, а саме:

- відмова від підписання союзного договору;
- проведення позачергових виборів парламенту на багатопартійній основі не пізніше від весни 1991 року;
- відставка голови уряду Віталія Масола, який виступав за поступові реформи;
- повернення українців строкової служби на територію України;
- проведення націоналізації майна КПУ та ЛКСМУ.

В 2004 році в Україні знову відбулися події під назвою «Помаранчева Революція», це акції протесту українських громадян, викликані масовими фальсифікаціями президентських виборів 2004 року на користь провладного кандидата Віктора Януковича. Зазначені події отримали назву за кольором, який використовували прибічники кандидата в президенти Віктора Ющенка й опозиційної партії "Наша Україна". Під помаранчевими стягами гуртувалися громадяни, яким була небайдужа доля України. Вже тоді стало зрозуміло, що думка українців та їхнє слово, не хвилює наших урядовців, тоді працювала лише корупція для власних благ. Помаранчева революція на певний час урівноважила суспільні настрої, політична верхівка почала прислухатися до виборців. Проте це дало поштовх розвитку популізму,

який не сприяв реформам. Подальше розчарування громадян у політиці Віктора Ющенка повернуло до влади Віктора Януковича, каденція якого достроково скінчилася внаслідок тримісячної Революції Гідності 2013–2014 років.

Ці роки назавжди закарбувались в історії України, оскільки тоді було пролито багато крові вільних українців, які захищали свої інтереси. Вони прагнули змін в управлінні, вони просто хотіли кращого життя для своїх дітей. Тактично Євромайдан домігся втечі президента-диктатора, відставки уряду. Після виборів Україна обрала європейський вектор розвитку - стала асоційованим членом ЄС, громадяни отримали право безвізового в'їзду в Євросоюз, внаслідок Зони вільної торгівлі з ЄС товарообіг із країнами Європи стало зростає.

Стратегічно – країна повернулася спиною до свого минулого, “тюрми народів”, як у нас називали по-народному Радянський Союз, і стала лицем до цивілізованих держав. Цей Майдан став епіцентром кардинальних змін у країні. А зважаючи на її географічне розташування та зовнішні політичні процеси, можливо, й у регіоні. Він запустив процес не лише трансформації політичної сцени, а й соціальних і культурних перетворень. Наслідки цього вибуху гніву та сплеску гідності, що вивільнили колосальну суспільну енергію, даватимуться взнаки не одне десятиліття як у геополітичному вимірі, так і у внутрішніх соціально-політичних відносинах.

Нині в Україні триває війна, безліч військових виборюють право на життя у вільній країні, віддавши своє за цю мету. Це той випадок, коли нація стає потужною, бо її охоплює бажання помсти та справедливості. Це та можливість, докричатися до влади, що не все так добре в житті нашого суспільства, як їм здавалось. Під час років незалежності, люди виборюють право на висловлювання своє думки, на спроможність жити, а не існувати, на бажання до змін як у внутрішній, так і зовнішній політиці.

На даний момент, в країні створено безліч організацій для допомоги населенню, це і волонтерські служби, реабілітаційні центри, служби для

внутрішніх переселенців і т.д. Нажаль, саме війна відкрила очі на те, що до цього часу українці не мали можливості та ресурсу, для того, щоб відкрито заявляти про свої права та участь в прийнятті управлінських рішеннях. З часом, влада починає прислуховуватись до народу, вони розуміють, що суспільство хоче змін, що вони готові боротися до кінця і жити в незалежній країні, де шанують та поважають кожного громадянина.

“Ми тут влада. Ми самі все знаємо”, – поширена помилка представників місцевої влади, які наполегливо відмовляються від інструментів залучення громадян. Інколи вони вважають, що їм достатньо тієї інформації, яку отримують “через десять рук”, і без думки людей вони точно знають, що робити. Проте завдання місцевої влади – надавати якісні послуги. А як без думки людей дізнатися, які послуги у громаді потрібні та чи якісно вони надаються? До того ж завдяки залученню мешканців влада громади може визначити напрям руху, – вважає спеціалістка із залучення громадськості Програми USAID DOBRE Анна Товстуха.

“Місцевій владі важливо розуміти, як вона бачить громадян: як клієнтів чи лише як “тих, хто наповнює наш бюджет, а ми далі розберемося”. Усвідомлення важливості думки людей – це хороший менеджерський підхід, який дає змогу побачити, як громада розвивається та куди їй слід рухатися. Ті, хто здатні змінити свій фокус, зрозуміти суть своєї роботи, показують значні результати, – говорить Анна Товстуха. – Завдяки механізмам залучення, місцева влада розподіляє між собою і громадянами відповідальність за напрям розвитку громади. І має чітку відповідь “чому так, а не інакше?”. Бо так вирішили люди” 13].

Громадськість відіграє ключову роль у прийнятті управлінських рішень, сприяючи підвищенню якості управління, прозорості та підзвітності органів влади. Основні ролі громадськості включають:

1. Консультативна роль:

- Залучення експертної думки: Громадські організації та експерти надають цінні знання та рекомендації, що допомагають органам влади приймати обґрунтовані рішення.

- Громадські ради: Громадські ради при органах влади здійснюють консультативну функцію, представляючи інтереси різних груп населення.

2. Контрольна роль:

- Моніторинг діяльності влади: Громадськість здійснює контроль за діяльністю органів влади, реалізацією проектів, бюджетними витратами тощо.

- Антикорупційні ініціативи: Громадські організації займаються виявленням та боротьбою з корупцією, що сприяє підвищенню підзвітності влади.

3. Інформаційна роль:

- Поширення інформації: Громадські організації інформують населення про важливі питання, рішення та діяльність органів влади, що сприяє підвищенню обізнаності громадян.

- Публічні обговорення: Громадськість бере участь у публічних обговореннях, вносячи пропозиції та коментарі до проектів рішень.

4. Ініціативна роль:

- Подання пропозицій: Громадяни та громадські організації можуть ініціювати розгляд певних питань або пропонувати нові рішення через механізми, такі як електронні петиції.

- Участь у плануванні: Участь громадськості у стратегічному плануванні та розробці програм розвитку дозволяє враховувати потреби та інтереси різних груп населення.

5. Посередницька роль:

- Діалог між владою та населенням: Громадські організації та активісти часто виступають посередниками між владою та громадянами, сприяючи конструктивному діалогу та взаєморозумінню.

- Медіація конфліктів: У разі виникнення конфліктних ситуацій громадськість може виступати як медіатор, допомагаючи знаходити компромісні рішення.

6. Освітня роль:

- Підвищення обізнаності: Громадські організації проводять освітні програми та тренінги для громадян, що сприяє формуванню активної громадянської позиції та навичок участі у процесі прийняття рішень.

- Інформування про права: Поширення інформації про права громадян та механізми їх реалізації підвищує рівень залученості населення у громадське життя.

Усі ці ролі сприяють створенню більш інклюзивної, прозорої та ефективної системи управління, де враховуються інтереси різних груп суспільства. Активна участь громадськості забезпечує кращу легітимність прийнятих рішень і зміцнює демократичні процеси в країні.

2.2 Механізми впливу громадянського суспільства на публічне управління.

Попри різноманіття механізмів залучення мешканців до міського управління, є високий рівень недовіри та апатії містян у питанні громадської участі. Для розуміння рівня ефективності наявних методів залучення необхідний регулярний моніторинг та оцінка практик впровадження і використання цих механізмів.

В 2018 році я брала участь в роботі над проектом Ради Європи «Сприяння участі громадян у демократичному процесі прийняття рішень в Україні», який здійснюється Офісом Ради Європи в Україні провів дослідження механізмів залучення громадян до процесу прийняття рішень органами міської влади Києва та результати які, можна використати в аналізі даного процесу.

Я вважаю, що актуальність полягає в чотирьох ключових аспектах

демократії, а саме :

- Політична система, яка ґрунтується на проведенні вільних та справедливих виборів, дозволяє громадянам обирати та змінювати уряд;
- захист основних прав та свобод для кожного;
- верховенство права, що забезпечує рівне застосування законів та процедур усіма;
- активне включення громадян у політичний процес та життя суспільства.

В Україні існує багато механізмів для залучення громадськості до участі в соціальному і політичному житті, а також у процесі прийняття рішень на міському рівні. Ці механізми, які охоплюються нормативно-правовими документами від Конституції до рішень органів місцевого самоврядування, різняться за методами залучення, обов'язковістю застосування, детальністю процедур, ефективністю, частотою використання, а також зручністю і простотою у використанні.

Однією з ключових складових громадської участі є співпраця міської влади з організаціями громадянського суспільства, такими як громадські організації, об'єднання співвласників житла (ОСН), ініціативні групи та активісти. Ці організації не лише представляють інтереси своїх членів та соціальних груп, але й залучення до них також є формою громадянської активності[49].

Незважаючи на наявність численних механізмів для залучення містян до управління містом, все ще існує високий рівень недовіри та апатії серед громадян щодо громадської участі. Для більшого розуміння ефективності наявних методів залучення необхідне систематичне моніторинг та оцінка цих практик.

Мій аналіз основних механізмів громадської участі було здійснено на основі перегляду відповідних нормативно-правових документів і якісного соціологічного дослідження, яке включало оцінки представниками громадянського суспільства, міської влади, та експертами щодо мотивації

використання та потреби в змінах цих методів залучення.

Після проведення аналізу нормативно-правових документів виявлено, що у Києві існує 20 формальних механізмів громадянської участі, включаючи місцеві референдуми, загальні збори мешканців, громадські слухання, ініціативи мешканців, громадську експертизу та інші. Ця різноманітність дає можливість обирати найзручніший механізм участі, в тому числі онлайн. Однак, багато з цих механізмів мають свої недоліки, такі як вразливість до маніпуляцій у голосуванні, недостатнє врахування інтересів меншості та складні процедури використання. Крім того, більшість механізмів не узгоджені між собою, а їхнє використання залежить від рішень органів влади та не має системного характеру. Щоб покращити ситуацію, потрібні стратегії та спеціалісти, які б розробляли та впроваджували нові методи залучення громадян.

На жаль, наявність широкого спектру механізмів громадянської участі супроводжується й певними недоліками. Використання голосування у деяких механізмах робить їх вразливими до маніпуляцій, а більшість з них не передбачають можливості врахування інтересів меншості, пошуку консенсусу та залучення всіх заінтересованих сторін. Крім того, деякі інструменти, особливо ті, які передбачають широкий збір підписів чи голосів, вимагають значних ресурсів, що ускладнює участь вразливих груп. Важливо також відзначити, що більшість механізмів не узгоджені між собою, а деякі процедури виявляються досить складними для розуміння, не маючи простих пояснень. Відсутність єдиного порталу, де б була зібрана інформація про всі доступні механізми громадянської участі, також ускладнює процес для громадян.

Аналіз стратегій прийняття рішень показав, що пріоритетні напрямки розвитку в місті визначаються на основі стратегічних документів міського розвитку, а також за допомогою аналізу звернень, петицій та скарг громадян. Окрім того, значний вплив на процес прийняття рішень має особистий досвід, знання та уявлення керівного складу органів міської влади.

Проте, залучення громадян та представників громадянського суспільства не має системного характеру і здійснюється переважно ситуативно, на основі нормативно-правових документів та бажання владних структур. Представники міської влади визнають необхідність розробки стратегії залучення громадянського суспільства до співпраці та реалізації цієї стратегії за допомогою нових спеціалістів у даній сфері.

За оцінками представників органів міської влади та громадянського суспільства, найбільш ефективними методами залучення жителів є онлайн-механізми, які передбачають систему обов'язкового зворотного зв'язку, такі як контактний центр 1551, громадський бюджет та електронні петиції. Проте, ці механізми частіше функціонують як інструменти для збору зворотного зв'язку від жителів після прийняття рішень, а не перед їх ухваленням.

Найбільший вплив на процес прийняття рішень органами міської влади мають громадські активісти, які мають великий рівень соціального капіталу, можуть особисто зустрічатися з представниками влади та виявляють більшу активність і наполегливість.

Практики залучення громадських активістів та жителів до міського управління різняться в різних департаментах КМДА. Деякі з них проводять регулярні круглі столи, робочі групи та комісії з участю представників громадянського суспільства та активних жителів, які мають дорадчий характер. Декілька департаментів також мають програми фінансової підтримки неурядових організацій.

Проведений аналіз дозволяє зробити наступні пропозиції для покращення роботи, а саме :

- Перехід від практики інформування громадян про вже прийняті рішення після їх ухвалення до залучення громадянського суспільства та мешканців міста до обговорення можливих рішень, доступних альтернатив та проектів таких рішень, варто здійснювати на ранніх етапах. Це допоможе мінімізувати можливі конфлікти, що можуть виникнути через недостатню обізнаність громади у подіях, що відбуваються у місті. Механізмами

раннього залучення можуть бути, насамперед, інформування, проектні семінари, передпроектні дослідження та громадські обговорення концепцій.

- Для різних механізмів громадянської участі важливо диверсифікувати форми залучення, щоб надати можливість громадянам вибирати той спосіб, який для них найбільш зручний: публічні заходи, особисті прийоми, письмові листи, телефонні дзвінки або електронна участь. Це сприятиме подоланню бар'єрів для залучення різних соціальних груп, зокрема, вразливих категорій.

- На етапі планування майбутнього залучення громадян важливо приділяти увагу створенню сприятливих умов і подоланню бар'єрів для залучення вразливих груп. Такі сприятливі умови можуть включати проведення зустрічей у неробочий час, зниження витрат, необхідних для участі, якісне попереднє інформування, проведення заходів у безбар'єрних приміщеннях та створення умов для участі людей з дітьми.

- Проведення освітніх та просвітницьких заходів та надання інформації є важливими кроками для забезпечення ефективної громадянської участі. Це дозволить підняти рівень обізнаності громадян з темами та проблемами, які обговорюються, та зняти бар'єр необхідності мати експертні знання для участі. Доступ до інформації робить громадянську участь більш обґрунтованою та ефективною.

- Удосконалення процедур проведення механізмів участі, де вони недостатньо прописані, також важливе. Стандартизація процедур та поширення кращих практик можуть спростити користування механізмами громадянської участі та підвищити їхню ефективність.

- Уникання голосування як способу прийняття рішень на користь консенсусу може зробити процес більш діалоговим та сприятливим для пошуку загальноприйнятих рішень. Голосування може бути вразливим до маніпуляцій та не враховує інтереси меншості. Замість цього, процес консенсусу дозволяє урахувати потреби всіх сторін та підвищує рівень довіри та порозуміння між ними.

- Налагодження співпраці та обмін досвідом між органами місцевої влади та громадськими організаціями включає як формальні, так і неформальні комунікаційні засоби. Наша мета полягає у забезпеченні доступу до інформації про всі механізми громадянської участі для мешканців Києва. Ми плануємо створити зручну інфографіку та одну платформу для надання цієї інформації у доступній формі, а також забезпечити можливість безпосередньої участі у цих механізмах.

- Крім того, раджу запровадити систему неформальної освіти для мешканців міста з питань управління, розподілу обов'язків та механізмів залучення до процесу прийняття рішень. Ця система буде включати різноманітні заходи, такі як освітні зустрічі, міські фестивалі громадської участі, соціальна реклама, дні відкритих дверей та вебінари. Наша мета - сприяти навичкам комунікації, конструктивного діалогу та володінню інструментами конструктивної критики.

- Також можливо запланувати обмін досвідом реалізації міських проектів та залучення жителів у співпрацю між представниками громадського суспільства та органами місцевої влади. Наша мета - забезпечити максимально неформальний процес взаємодії.

- Жителі міста мають бути проінформовані про успішні спільні проекти, які реалізовані органами влади разом з громадськими організаціями та залученням мешканців. Ця інформація буде поширюватися у неформальній формі.

- Приміщення, де розташовані органи місцевого самоврядування, повинні відображати відкритість і демократичний характер, а також бути придатними для використання людьми з інвалідністю, батьками з дітьми, літніми людьми та іншими вразливими групами.

- Створити умови для залучення громадських організацій до конкурсів та програм, спрямованих на розвиток міста, є важливою метою. Ці програми допоможуть зміцнити співпрацю між громадськими організаціями та місцевими владними структурами.

- Також спланувати створення офісів з кваліфікованими командами фахівців у різних районах міста. Ці команди будуть відповідати за розробку та реалізацію стратегій розвитку громад, районів і вирішення питань, що стосуються залучення мешканців до процесів прийняття рішень та взаємодії з представниками громадського сектора[10].

Зростає кількість ситуацій, коли визначення терміну "народовладдя" виглядає дуже формально. Це підриває віру в демократію, яку можна відновити, розуміючи роль громадських організацій. Громадські організації виступають соціальним відображенням "народу", "громади", "громадян" і додають глибину терміну "народовладдя". У таких організаціях громадяни отримують не тільки "право на владу", але і можуть бути включені в систему публічного управління та процесу державотворення на рівних умовах, що гарантується нормативно-правовими засадами демократичної держави.

Наразі громадські організації беруть на себе більш активну роль у виборчому процесі. Посилення їх впливу в Україні зумовлене кількома чинниками, які склалися на сучасному етапі демократизації суспільства:

- постійне зростання числа і різноманітності громадських організацій;
- збільшення ваги тих організацій, які впливають на хід та результати виборчих процесів;
- набуття громадськими організаціями значного досвіду впливу на владу;
- співпраця та обмін досвідом з іноземними та міжнародними неурядовими організаціями;
- формування виборчого правового поля, що відповідає міжнародним стандартам;
- зацікавленість широких верств суспільства та впливових політичних сил у використанні потенціалу громадських організацій у виборчому процесі.

Збільшення впливу громадських організацій на виборчий процес пояснюється різноманітністю форм, методів і заходів, які вони використовують, а також розширенням сфери питань, у яких вони беруть

участь. У зв'язку з втратою довіри до державних інституцій, громадяни все частіше довіряють громадським організаціям реалізацію важливих суспільних реформ. Зокрема, волонтери імпонують суспільству і мають високий рівень довіри, що навіть перевищує довіру до церкви. Дослідження, проведене у 2020 році, показало, що серед усіх суспільних інститутів найбільша довіра виражається до волонтерських організацій (60%), у той час як недовіра переважно виявляється до політичних партій (73%). Тому громадські організації впливають на підготовку до виборів, співпрацюючи з політичними партіями, щоб досягти своїх стратегічних і тактичних цілей у боротьбі за голоси виборців.

Кожен основний гравець українського політичного процесу оточений різноманітними громадськими формуваннями. Це можуть бути постійні громадські організації, які активно діють; організації, що активізуються за потребою; або ж організації, створені лише на період виборів. Кожна політична партія намагається співпрацювати з різними громадськими організаціями, щоб провести агітаційну роботу серед відповідних соціальних груп та створити враження масової підтримки. Ці структури, як правило, діють в межах закону, але іноді можуть бути використані для дезінформації, обману виборців або маніпуляцій, що завдають шкоду національним інтересам. Тому для забезпечення національної безпеки країни важливо, щоб такі випадки були належним чином оцінені державними органами.

Деякі громадські організації розвиваються в окремі політичні сили, стаючи безпосередніми учасниками виборчого процесу. У цьому випадку роль громадських організацій полягає в підготовці ідеологічних, організаційних та кадрових аспектів майбутньої партії і пошуку її електоральної ніші. Ця тенденція, яка не суперечить законодавству та практиці демократичних країн, ймовірно, буде продовжуватися в майбутньому, сприяючи подальшій політичній структуризації суспільства. Більшість громадян позитивно ставляться до можливості участі громадських активістів у виборчому процесі, вважаючи, що вони можуть внести позитивні

зміни в роботу Парламенту.

Активність незалежних дослідницьких центрів, які аналізують відповідність правового та організаційного забезпечення виборчого процесу в Україні сучасним світовим стандартам, впливає на сам процес виборів. Перед виборами ці центри традиційно інтенсифікують соціологічні дослідження електоральних настроїв та очікувань, а також проводять екзит-поли. Проте існують випадки, коли певні політичні сили замовляють дослідження з метою маніпулювання виборцями. Це не лише спотворює громадську думку, а й підривує довіру до інститутів демократії та престиж соціологічної науки загалом.

Діяльність громадських організацій, що спрямована на забезпечення чесних і прозорих виборів, є ключовим чинником у забезпеченні демократичного та прозорого характеру виборів в Україні. Такі організації, як Комітет виборців України, Коаліція громадських організацій "Свобода вибору" і комітет "Рівність можливостей", мають великий авторитет у суспільстві і захищають демократичні цінності. Вони здійснюють різноманітні дії, включаючи організацію приймалень, роботу з молоддю, співпрацю з територіальними громадами, моніторинг передвиборчої кампанії та спостереження за процесом голосування.

Проте існують і негативні явища, пов'язані з використанням громадських організацій політичними силами. Деякі політичні сили можуть використовувати громадські організації для своїх виборчих цілей, що може призвести до маніпуляцій та порушень законодавства. Такі практики підривають довіру до виборчого процесу і можуть завдати шкоди демократичним інститутам.

Отже, аналіз діяльності громадських організацій під час виборів в Україні свідчить про їх значний вплив на політичне життя країни, але й про необхідність уважного ставлення до їхньої ролі та дій[40].

2.3 Переваги та обмеження громадянської участі у публічному управлінні.

Потреба у широкій участі мешканців у розвитку свого міста базується на кількох логічних принципах, які сформулював австрійський соціолог Я. Караш. По-перше, місцева влада повинна використовувати населення як найкращих експертів у справах, що стосуються їх. По-друге, участь населення сприяє зміцненню почуття приналежності до певного місця проживання або діяльності місцевої влади. По-третє, така участь ґрунтується на тому, що поліпшення умов життя людей залежить від активності цих самих людей.

У малих і середніх громадах набагато менше ресурсів, ніж у великих. Тому багато робіт, пов'язаних переважно з благоустроєм невеликих населених пунктів, може бути виконано лише за матеріальної або трудової підтримки їх мешканців. За сучасних умов лише внутрішнє переконання мешканців у необхідності такого внеску для суспільної користі може допомогти виконанню цих робіт. Відповідно, процес прийняття рішень про розвиток міста має бути організований таким чином, щоб мешканці погоджувалися з ним, вважали такі рішення прийнятими собою та усвідомлювали необхідність внесення своїх зусиль до їх реалізації, хоча б на рівні контролю за виконанням цих рішень.

Громадськість відіграє дуже важливу роль у виконанні управлінських рішень та контролі за ними. Люди присутні всюди, а представники влади – ні. Міського голову обрали безпосередньо мешканці міста. Отже, він зміг знайти спільну мову з громадськістю міста під час виборів, то чому б не зможе зробити це знову?

Виважене обговорення продукує знання, яке не можуть дати ані експерти, ані опитування громадської думки. Воно складається з того, що ми можемо дізнатися тільки спілкуючись один з одним. Таке суспільне знання повідомляє нам: як громадськість бачить проблему, що є цінним для людей і

який конфлікт між цінностями, які люди бажають або не бажають робити для вирішення проблеми, які витрати та наслідки є для них прийнятними, чи існує взаєморозуміння про можливий спосіб дій, який базується на взаємопов'язаних цілях (якщо так, то це би склало платформу для спільних дій).

Наша думка полягає в тому, що залучення громадян до прийняття рішень, що входять до повноважень місцевого самоврядування, має наступні переваги:

- гарантує виконання законодавчих вимог стосовно залучення громадян;
- підтримує та легітимізує напрями розподілу коштів місцевого бюджету;
- забезпечує нові підходи та рішення у складних питаннях, встановлює пріоритети політики місцевого самоврядування;
- відповідає потребам мешканців міста;
- пропонує депутатам місцевих рад найприйнятніші способи забезпечення публічності процесу ухвалення рішень;

При оцінці готовності місцевої влади до співпраці з мешканцями міста, важливо враховувати, що рішення щодо залучення громадян до стратегічного планування розвитку міста створює потребу в їх участі не лише у самому процесі стратегічного планування, а й у всіх наступних етапах прийняття рішень місцевими органами влади та контролю за їх виконанням. Тому важливо ретельно вивчити всі переваги та недоліки цього процесу.

Проведений аналіз дозволяє виділити певні моменти, а саме, для залучення можуть бути такі стимули:

- Власна держава може бути стимулом для залучення громадян у процеси управління.
- Законодавство встановлює рамки та заохочення для залучення громадян.
- Залучення сприяє колегіальному прийняттю рішень, що відповідає

менталітету населення.

- Міжнародна підтримка також може сприяти залученню громадян.
- Навчальні заклади готують фахівців, які можуть активно брати участь у цьому процесі.
- Незадоволеність поточним станом речей може стимулювати активну участь громадян.
- Відсутність упередженості проти залучення може бути пов'язана з відсутністю досвіду, коли люди не мають попередніх негативних прикладів зі співпраці.
- Існують позитивні приклади залучення громадян, які демонструють успішні результати і стимулюють інших брати участь.
- Наявність розвинутого "третього сектору" (неприбуткових організацій, волонтерських груп тощо) може сприяти залученню громадян та координації їхніх зусиль.
- Ратифікована Верховною Радою України Хартія про місцеве самоврядування підтримує залучення громадян, що є важливим кроком у розвитку демократії та участі громадян у прийнятті рішень.
- Заснована на давніх, хоч і призабутих традиціях співпраці може стати основою для ефективного залучення громадян у справи громади.
- Природне бажання допомогти собі та іншим може бути важливим мотиватором для активної участі громадян у залученні та вирішенні місцевих питань.

Перешкодами можуть бути :

- Велика кількість стереотипів мислення і поведінки може ускладнювати залучення громадян.
- Відсутність фінансових ресурсів як у органів місцевого самоврядування, так і у громадян може стати перешкодою для активної участі.
- Необладнаність органів місцевого самоврядування необхідними навичками також може утруднювати залучення громадян.

- Відсутність почуття приналежності до громади у мешканців може зменшити їхню мотивацію до участі у процесах прийняття рішень.
- Недоведення методів залучення громадян до логічного завершення може призвести до невпевненості та недовіри до таких методів.
- Недовіра до влади та одне до одного може стати перешкодою для ефективної співпраці та спільної роботи на користь громади.
- Недосконалість законодавства про залучення громадян може створювати перешкоди для ефективної участі населення у процесах управління.
- Недостатня освіта, культура та етика депутатського корпусу можуть призвести до неефективності співпраці з громадянами та втрати довіри до владних структур.
- Незнання посадовими особами психології мас може призвести до несправедливого або неадекватного реагування на потреби та проблеми громади.
- Неповага до громадської думки може призвести до ігнорування важливих проблем та інтересів громадян.
- Низька правова, соціальна та комунікаційна освіченість громадян може ускладнювати їхню активну участь у суспільно-політичних процесах.
- Побоювання роботи з великою кількістю людей у посадових осіб може призвести до відсутності ініціативи у спілкуванні з громадою та вирішенні її проблем.
- Політична апатія громадян може зменшувати їхню мотивацію до участі у громадських справах та виборчих процесах.
- Штучна перерваність традицій може порушувати сплетеність та взаємодію у громаді, що негативно впливає на її розвиток та самоорганізацію.

Можливості, які відкриває залучення :

- Дає можливість апробації управлінських рішень та їх корекції, що сприяє більшому збалансуванню та ефективності управління.

- Є першокласним інформаційним джерелом для засобів масової інформації, що сприяє ширшому розумінню та відкритості управлінських процесів.

- Збільшує кредит довіри до влади, що сприяє підвищенню легітимності та авторитету уряду.

- Звужує поле для корупції та зловживань владою, сприяючи більш прозорому та відкритому управлінню.

- Зменшує соціальну напругу шляхом залучення громадськості до процесів управління та прийняття рішень.

- Зміцнює авторитет влади через більшу відкритість та прозорість управлінських процесів.

- Значно поживляє громадське життя, активізуючи участь громадян у вирішенні суспільних питань.

- Є одним з найефективніших способів імплементації непопулярних рішень через більш широке прийняття та розуміння громадськістю.

- Підвищує соціальну активність громадян, залучаючи їх до активної участі в управлінні.

- Посилюється аргументація та мотивація виконання рішень завдяки більшій участі та підтримці громадськості.

- Рішення стають обґрунтованими, їх легко захищати, що забезпечує більшу легітимність та підтримку.

- Руйнує застарілі стереотипи управлінської діяльності та є кроком до європейського розуміння Хартії про місцеве самоврядування та втілення її принципів в українську практику.

- Сприяє уникненню помилок через більшу участь та взаємодію у процесі прийняття рішень.

Загрози, які створює залучення :

- Важко передбачити дії наявних груп впливу, що може призвести до несподіваних наслідків та ускладнити процес ухвалення рішень.

- Залучення громадян вимагає мобілізації ресурсів, яких може не

вистачати у місцевих урядових органів, що може ускладнити процес управління.

- Затягнення процесу прийняття рішень може призвести до втрати часу та можливих негативних наслідків для громади.

- Може загнати проблему у "глухий кут" нескінченних дискусій, коли не вдається досягти консенсусу або прийняти рішення.

- Залучення громадян може розколоти громаду на протилежні табори і викликати протистояння, що може призвести до подальшого поглиблення конфлікту.

- Опір та саботаж з боку груп впливу та частини посадовців можуть ускладнити процес ухвалення рішень та призвести до його невиконання.

- Результатом може бути помилкова інтерпретація думки частини населення як думки всієї громади, що може призвести до неправильних висновків та рішень.

- Рішення, отримане в процесі залучення громадян, може виходити за межі компетенції органів місцевої влади або за межі правового поля, що може призвести до неправомірних дій.

- Розмиття відповідальності посадовців може ускладнити процес вирішення проблем та призвести до бездіяльності.

- Якщо рішення громади не буде підтримане обранцями або іншими органами влади, це може призвести до апатії населення та втрати довіри до влади[31.ст 10].

Якщо брати до уваги всю трансформацію участі громадськості в прийнятті управлінських рішень, то зробити висновок дуже легко. Громадяни України виборють що 100 років тому, що зараз свої права на свободу слова, право на життя у вільній та незалежній Україні. Влада намагається робити вигляд, що прислуховується, але нажаль корупція залишається головною проблемою нашого часу, люди мають надію коли змінюють та перевибирають представників від народу, що це принесе зміни в правління, але на жаль поки дуже маленькі зміни. Що рази люди вірять в найкраще, в

те,що вони зможуть все змінити. Дуже багато переваг, коли населення залучене до правління, коли всі прийняті рішення є в відкритому доступі для народу. Вони можуть аналізувати свідомо свої наміри та бажання, які надають до керівників влади, можуть бачити наслідки, які колись були приховані.

Наш обов'язок – захистити інтереси меншості, забезпечити умови, за яких її голос буде почутий, і запропонувати громаді прийнятне рішення. Але попри все, за умов демократії вирішує більшість, і про це варто пам'ятати. Треба просто залучити до процесу прийняття рішень людей, які орієнтуються у нашому законодавстві. Таких у громаді не бракує. Крім того, хто сказав, що наше чи будь-яке інше законодавство досконале? А якщо недосконале, то необхідно ініціювати відповідні його зміни. І саме у цій ситуації залучення громадськості надасть вагомості вашим пропозиціям до законодавчого органу.

РОЗДІЛ 3.

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ В ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ.

Впровадження участі громадськості в публічне управління є важливим кроком до підвищення прозорості, відповідальності та ефективності державних інститутів. Це може відбуватися на різних рівнях і за допомогою різних механізмів. Ось кілька практичних аспектів цього процесу:

1. Законодавча база:

Для ефективної участі громадськості в публічному управлінні необхідна відповідна законодавча база, яка визначає права і обов'язки громадян, органів влади та механізми взаємодії. Приклади таких законів включають закони про доступ до публічної інформації, закони про місцеве самоврядування, а також норми, що регулюють громадські слухання і консультації.

2. Платформи для участі:

Електронні платформи.

Сучасні технології дозволяють створювати онлайн-платформи для участі громадськості. Це можуть бути:

- ✓ Портали електронного врядування (наприклад, системи "Відкрите місто", "Відкрита влада").

- ✓ Соціальні мережі та спеціалізовані веб-сайти для обговорення громадських ініціатив.

- ✓ Електронні петиції і голосування.

- ✓ Фізичні платформи

Не менш важливими є офлайн-платформи, такі як:

- ✓ Громадські слухання та зібрання.

- ✓ Робочі групи і ради громадського контролю.

- ✓ Консультаційні центри та приймальні громадян.

3. Освіта і підвищення обізнаності:

Для того щоб громадяни могли ефективно брати участь в управлінні, необхідно проводити освітні програми та кампанії з підвищення обізнаності. Це можуть бути тренінги, семінари, інформаційні матеріали, розроблені спільно з НУО та громадськими організаціями.

4. Моніторинг та оцінка:

Важливою частиною впровадження участі громадськості є моніторинг і оцінка ефективності цих процесів. Це включає:

- ✓ Зворотній зв'язок від громадян щодо їхнього досвіду участі.
- ✓ Оцінка результатів громадських ініціатив.
- ✓ Публікація звітів про діяльність органів влади та громадських організацій.

5. Інклюзивність та представництво:

Для досягнення справжньої участі необхідно забезпечити інклюзивність процесу, тобто участь представників різних соціальних груп, включаючи меншини, людей з інвалідністю, молодь та інші вразливі категорії населення. Це може бути досягнуто через створення спеціальних консультативних органів або залучення представників цих груп до існуючих платформ.

6. Співпраця з громадськими організаціями:

Громадські організації часто відіграють ключову роль у залученні громадськості до публічного управління. Вони можуть виступати як посередники між владою і громадянами, організовувати освітні програми, проводити дослідження та моніторинг діяльності органів влади.

Впровадження участі громадськості в публічне управління вимагає комплексного підходу, який включає законодавчі ініціативи, технологічні рішення, освітні програми та активну співпрацю між усіма зацікавленими сторонами. Це сприяє підвищенню якості управлінських рішень, зміцненню довіри між владою та громадянами і загальному розвитку демократичного суспільства.

Минуло два роки з моменту набрання чинності Закону «Про добровільне

об'єднання територіальних громад», який офіційно започаткував процес укрупнення громад в Україні. Відповідно до цього закону, об'єднання територіальних громад сіл, селищ і міст відбувається на добровільній основі. Для формування спроможних громад затверджується Перспективний план, який служить дороговказом у процесі об'єднання. Хоча соціально-економічний ефект від цього процесу є очевидним для всіх учасників, організаційні зміни проходять складно, як показав досвід. Іноді доводиться вирішувати спори та розбіжності позицій суб'єктів через судові справи.

На нашу думку, проблеми виникають через низький соціокультурний рівень цього процесу, який можна підвищити за відносно короткий термін. Це можна зробити шляхом впровадження основних принципів організаційної культури публічного управління на місцях. Такий підхід сприятиме розвитку організаційної культури владних структур і, опосередковано, масової культури суспільства. Це призведе до консолідації суспільства і держави навколо спільних цілей – формування спроможних громад шляхом децентралізації влади.

Згідно із Законом «Про добровільне об'єднання територіальних громад», спроможною територіальною громадою вважається та, у якій місцеві джерела наповнення бюджету, інфраструктурні та кадрові ресурси достатні для вирішення органами місцевого самоврядування питань місцевого значення, передбачених законодавством, в інтересах жителів громади.[39]

Методика формування спроможних громад визначає цей термін як "територіальні громади сіл (селищ, міст), які в результаті добровільного об'єднання здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити належний рівень надання послуг, зокрема в сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, з урахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури відповідної адміністративно-територіальної одиниці" [39].

Майже необмежений потенціал організаційної культури в державній службі та місцевому самоврядуванні досліджувався багатьма українськими науковцями, такими як В. Бабаєв, Т. Василевська, В. Князєв, А. Ліпенцев, Н. Липовська, В. Мартиненко, А. Рачинський, О. Суший, С. Хаджирадєва та іншими. Однак, питання системного і комплексного управління процесами формування та розвитку організаційної культури в публічному менеджменті, а також її вплив на зовнішнє середовище – масову культуру, залишаються недостатньо дослідженими. Проблеми соціокультурної підготовки та проведення організаційних змін в сфері публічного управління майже не розглянуті. Це ускладнює конструктивний діалог як всередині суспільства, так і між суспільством та владними структурами, а також значно ускладнює процеси демократизації і децентралізації державної влади.

3.1 Проблеми та шляхи вирішення у впровадженні громадянської участі в Україні.

Поняття «громадська участь», «участь громадян» або «залучення громадян» все частіше використовуються в заявах, передвиборчих обіцянках лідерів політичних партій, кандидатів у президенти та на посади голів територіальних громад під час виборів, а також у виступах чиновників на міжнародних презентаціях. Проте в реальному житті в Україні кабінети влади різних рівнів часто характеризуються «несприйняттям» і переконанням в неефективності залучення громадськості до підготовки і ухвалення рішень публічної влади.

Попри це, досвід розвинутих демократій та сучасні вимоги показують, що громадська участь є необхідним, корисним і дуже важливим механізмом для позитивного впливу громадськості на діяльність влади в інтересах громадян. Також громадська участь забезпечує публічну владу додатковим інтелектуальним ресурсом, що робить її корисною і потрібною (за умови, що посадовці це усвідомлюють). Очевидно, що в Україні публічній владі та

інститутам громадянського суспільства ще належить пройти шлях до усвідомлення ефективності взаємовигідних механізмів громадської участі, які сприятимуть проведенню глибоких системних реформ на благо людей та територіальних громад.

Поняття «громадська участь» можна визначити як систему дій, методів, інструментів та механізмів, які об'єднані логікою відповідного алгоритму, що забезпечує участь громадян у визначенні та вирішенні проблем у громаді.

У контексті управлінської діяльності громадська участь дозволяє враховувати соціальні фактори при плануванні, мінімізувати соціальні та політичні ризики при ухваленні та реалізації управлінських рішень, коригувати плани та дії влади відповідно до інтересів різних суспільних груп, а також залучати їх до процесу ухвалення рішень.

Таким чином, громадська участь сприяє мінімізації соціальних і політичних ризиків та допомагає визначати, формулювати і відстоювати інтереси громади[47. Ст. 7].

Форми та методи участі громадян не обмежуються рамками, які встановило законодавство. Окрім формальних загальноприйнятих способів, існує безліч інших методів, які охоплюють всі рівні громадської участі. Деякі з них вже функціонують в українських громадах, інші застосовуються за кордоном і, на перший погляд, можливо не зовсім підходять для впровадження в Україні. Проте наше суспільство швидко змінюється, і не варто відкидати нічого заздалегідь. Розглянемо деякі "неформальні" техніки громадської участі. Можливо, деякі з запропонованих методів можна впровадити без змін, а інші надихнуть на нові ідеї та допоможуть опрацювати інструменти, найбільш придатні саме для вашої громади.[47.ст 58]

Якщо брати до уваги проблеми, які є перешкодою у роботі між суспільством та владою, то слід звернути увагу саме на такі:

Корупція та відсутність прозорості: Корупція може заважати реальній громадській участі, оскільки владні структури можуть

перешкоджати або перекручувати процеси участі в своїх інтересах. Недостатня прозорість в діяльності влади також ускладнює можливість громадського контролю та участі. Високий рівень корупції, передусім у політичній сфері, що призводить до домінування різноманітних неформальних практик, які фактично витісняють на периферію політико-управлінських процесів формальні інститути, діяльність яких пов'язана з міжсекторальними взаємодіями. Корупція є серйозною перешкодою на шляху впровадження громадського суспільства в публічне управління. Громадянське суспільство передбачає активну участь громадян у прийнятті рішень та контролі за діяльністю державних інституцій. Однак корупція знижує довіру громадян до влади, підриває прозорість і ефективність державних структур, а також створює нерівність у доступі до ресурсів та послуг.

По-перше, відсутність довіри, адже коли громадяни не вірять урядовим інституціям через поширену корупцію, вони не бажають брати участь у громадських ініціативах та контролю.

По-друге, це некоректна прозорість, бо корупція часто супроводжується таємністю і відсутністю прозорості в діяльності урядових органів, що робить неможливим ефективний громадський нагляд.

По-третьє несправедливий доступ до ресурсів, корупція призводить до того, що ресурси та можливості нерівномірно розподіляються, що створює перешкоди для активної участі всіх верств суспільства. І на останок це порушення прав людини, такі як право на справедливість, доступ до освіти та охорону здоров'я, що призводить до подальшого погіршення якості життя населення. Для боротьби з корупцією та створення сприятливого середовища для розвитку громадського суспільства необхідно впроваджувати ефективні антикорупційні заходи, забезпечувати прозорість у діяльності державних інституцій, підтримувати активну громадянську участь у процесах управління та зміцнювати правову державу. Тільки таким чином можна забезпечити стабільний розвиток суспільства на основі принципів демократії

та правової держави.

Відсутність механізмів залучення громадян. Існують певні механізми для залучення громадян до участі в прийнятті рішень, Але вони можуть бути малоефективними або недоступними для більшості людей. Громадянське суспільство відіграє важливу роль у формуванні політики, контролі за діяльністю державних органів та забезпеченні підзвітності влади. Однак без належних механізмів для залучення громадян, ці цілі важко досягти.

Ось кілька аспектів, які демонструють цю проблему:

1. Недостатня інформаційна підтримка:

✓ Проблема: Громадяни часто не мають доступу до необхідної інформації про діяльність державних органів та прийняття рішень.

✓ Рішення: Впровадження відкритих даних та прозорості в урядових процесах, створення платформ для регулярного інформування громадян.

2. Відсутність платформ для зворотного зв'язку:

✓ Проблема: Брак ефективних каналів для громадян, через які вони можуть висловлювати свої думки, пропозиції та скарги.

✓ Рішення: Створення та підтримка громадських рад, онлайн-платформ для зворотного зв'язку, гарячих ліній та інших комунікаційних каналів.

3. Незалученість у процеси прийняття рішень:

✓ Проблема: Громадяни не беруть активної участі в обговоренні та формуванні політики.

✓ Рішення: Організація громадських слухань, консультацій та форумів, де громадяни можуть брати активну участь у процесах прийняття рішень.

4. Обмежений доступ до участі у громадських ініціативах:

✓ Проблема: Брак ресурсів та підтримки для громадських організацій, що обмежує їхню діяльність.

✓ Рішення: Забезпечення фінансової та технічної підтримки для громадських організацій, створення грантових програм та інших форм

підтримки.

5. Низький рівень громадської освіти:

✓ Проблема: Недостатня обізнаність громадян про свої права та можливості впливати на процеси управління.

✓ Рішення: Проведення освітніх кампаній, семінарів та тренінгів для підвищення рівня громадянської освіти.

6. Низький рівень довіри до державних інституцій:

✓ Проблема: Високий рівень недовіри до влади через попередній негативний досвід або поширену корупцію.

✓ Рішення: Впровадження політики підзвітності, боротьба з корупцією та підвищення прозорості у діяльності державних органів.

Вирішення цих проблем сприятиме створенню ефективного громадського суспільства, яке зможе активно впливати на публічне управління, підвищувати прозорість та підзвітність влади, а також забезпечувати врахування інтересів широких верств населення у процесах прийняття рішень[36.ст 78] .

Недостатня освіченість та інформованість громадян: Багато людей можуть не мати достатніх знань або ресурсів, щоб брати активну участь у громадському житті. Недостатня освіченість може призвести до того, що громадяни не розуміють важливості своєї участі або не здатні аналізувати інформацію про прийняття рішень. Громадянське суспільство залежить від активної участі громадян у процесах прийняття рішень та контролю за діяльністю державних інституцій. Проте, якщо громадяни не мають достатньо знань та інформації, їхня участь стає обмеженою та менш ефективною.

Ось основні аспекти цієї проблеми:

1. Низький рівень громадянської освіти:

✓ Проблема: Багато громадян не мають базових знань про свої права та обов'язки, про структуру державних органів та процеси прийняття рішень.

✓ Рішення: Впровадження програм громадянської освіти в школах та

університетах, організація семінарів і тренінгів для різних груп населення.

2. Обмежений доступ до інформації:

✓ Проблема: Громадяни часто не мають доступу до необхідної інформації про діяльність державних органів, бюджетні витрати, прийняті рішення та плани на майбутнє.

✓ Рішення: Забезпечення прозорості та доступності інформації через офіційні вебсайти, публікацію звітів, створення відкритих баз даних та регулярне інформування через ЗМІ.

3. Відсутність навичок критичного мислення:

✓ Проблема: Без навичок критичного мислення громадяни можуть стати вразливими до маніпуляцій, дезінформації та пропаганди.

✓ Рішення: Проведення навчальних програм, що розвивають критичне мислення, медіаграмотність та навички аналізу інформації.

4. Пасивність та апатія:

✓ Проблема: Низький рівень обізнаності може призводити до пасивності та байдужості до громадських справ, що знижує загальний рівень громадської активності.

✓ Рішення: Стимулювання громадської активності через мотиваційні програми, залучення громадян до волонтерських ініціатив та громадських обговорень.

5. Низька довіра до ЗМІ та джерел інформації:

✓ Проблема: Дезінформація та низька якість журналістики можуть підривати довіру громадян до отриманої інформації.

✓ Рішення: Підтримка незалежної журналістики, забезпечення прозорості медіаринку, проведення кампаній з медіаграмотності.

6. Відсутність інституцій для громадської участі:

✓ Проблема: Навіть обізнані громадяни можуть не мати механізмів для ефективної участі у процесах прийняття рішень.

✓ Рішення: Створення та підтримка інституцій для громадської участі, таких як громадські ради, онлайн-платформи для петицій та

обговорень, консультативні органи.

Вирішення проблеми недостатньої освіченості та інформованості громадян є ключовим для успішного впровадження громадянського суспільства в публічне управління. Це сприятиме підвищенню рівня громадської активності, зміцненню демократичних процесів та забезпеченню ефективного контролю за діяльністю державних органів.

Політичні перешкоди: є однією з найважливіших проблем на шляху до впровадження громадянського суспільства в публічне управління. Ці перешкоди можуть мати різні форми та призводити до обмеження участі громадян у процесах прийняття рішень, зменшення прозорості та підзвітності державних органів. Розглянемо основні політичні перешкоди та шляхи їх подолання:

1. Авторитарні тенденції та централізація влади:

✓ Проблема: Урядові структури часто зосереджують владу в руках невеликої групи осіб, що обмежує участь громадян та громадських організацій у процесах прийняття рішень.

✓ Рішення: Просування децентралізації, розподілу повноважень між різними рівнями влади, зміцнення місцевого самоврядування.

2. Обмеження громадянських свобод:

✓ Проблема: Державні органи можуть впроваджувати закони та політику, що обмежують свободу слова, зібрань та асоціацій, що ускладнює діяльність громадянських організацій.

✓ Рішення: Захист і розширення громадянських прав і свобод, забезпечення дотримання міжнародних стандартів прав людини.

3. Політичні репресії та переслідування активістів:

✓ Проблема: Активісти та лідери громадянських організацій можуть зазнавати переслідувань, залякувань або навіть ув'язнень за свою діяльність.

✓ Рішення: Захист правозахисників, забезпечення правової підтримки та міжнародного тиску на уряди, що порушують права активістів.

4. Політична нестабільність:

✓ Проблема: Часті зміни урядів, політичні кризи та конфлікти можуть перешкоджати стабільному розвитку громадянського суспільства.

✓ Рішення: Підтримка політичного діалогу, сприяння мирному врегулюванню конфліктів, створення умов для стабільної політичної ситуації.

5. Недовіра до громадських організацій:

✓ Проблема: Політики та урядові чиновники можуть мати недовіру до громадських організацій, вбачаючи в них загрозу своїй владі.

✓ Рішення: Налагодження співпраці між державними структурами та громадськими організаціями, створення спільних проєктів та ініціатив.

Для подолання цих політичних перешкод важливо забезпечити активну участь громадян у політичному житті, зміцнити механізми підзвітності влади, забезпечити захист прав і свобод громадян, а також сприяти розвитку демократичних інституцій. Лише за умов прозорого та підзвітного урядування можна забезпечити успішне впровадження громадянського суспільства в публічне управління[14.ст 36].

Недовіра громадян до владних структур є однією з ключових проблем у впровадженні громадянського суспільства в публічне управління. Ця недовіра підриває взаємодію між громадянами та державою, знижує ефективність управлінських процесів і обмежує можливості для громадської участі. Розглянемо основні аспекти цієї проблеми та можливі шляхи її вирішення:

1. Історичні фактори:

✓ Проблема: Негативний історичний досвід взаємодії з владними структурами, зокрема корупція, зловживання владою та порушення прав людини, створює глибоку недовіру до державних інституцій.

✓ Рішення: Визнання минулих помилок, проведення люстрації та забезпечення справедливості для постраждалих від неправомірних дій влади.

2. Низька прозорість і підзвітність:

✓ Проблема: Відсутність прозорості в прийнятті рішень та відсутність

підзвітності державних органів перед громадянами посилюють недовіру.

✓ Рішення: Впровадження механізмів прозорості, таких як публікація звітів про діяльність державних установ, відкриті дані та доступ до інформації про бюджети та витрати.

3. Невиконання обіцянок і неефективність політики:

✓ Проблема: Часто влада не виконує своїх обіцянок або реалізує неефективні політики, що знижує довіру до її здатності вирішувати суспільні проблеми.

✓ Рішення: Запровадження системи моніторингу та оцінки виконання державних програм і обіцянок, залучення громадськості до контролю за виконанням.

4. Неврахування інтересів громадян у процесі прийняття рішень:

✓ Проблема: Відсутність можливостей для громадян брати участь у прийнятті рішень та впливати на політику держави.

✓ Рішення: Забезпечення активної громадянської участі у формуванні політики через громадські консультації, обговорення законопроектів та публічні слухання.

5. Відсутність механізмів зворотного зв'язку:

✓ Проблема: Громадяни можуть відчувати, що їхні думки та думки не враховуються владою.

✓ Рішення: Створення механізмів для збору фідбеку від громадян, відкриті канали зв'язку з владою, гарячі лінії та онлайн-платформи для звернень громадян.

6. Політична маніпуляція та дезінформація:

✓ Проблема: Використання маніпуляцій та дезінформації для маніпулювання громадською думкою та підірвання довіри до влади.

✓ Рішення: Підвищення медіаграмотності громадян, боротьба з дезінформацією та підробкою інформації, забезпечення доступу до об'єктивної та достовірної інформації.

Для подолання недовіри громадян до владних структур важливо

здійснювати реформи, спрямовані на забезпечення прозорості, підзвітності та громадської участі в процесах управління. Зацікавленість громадян у владних структурах та віра у їхню здатність впливати на ситуацію є ключовими складовими успішного впровадження громадського суспільства в публічне управління.

Ці проблеми вимагають комплексного підходу та системних змін у політичній, соціальній та культурній сферах для створення сприятливого середовища для розвитку громадської участі в Україні.

3.2. Рекомендації щодо зміцнення ролі громадянського суспільства в публічному управлінні.

Розвиток демократичної, правової та соціальної держави тісно пов'язаний з ростом громадянського суспільства, що визначається як сфера громадянської активності, коли громадяни об'єднуються для спільного прийняття рішень, захисту прав та інтересів, та досягнення загального блага. Це охоплює співпрацю з державними та місцевими органами влади, політичними структурами та бізнесом.

Незмінною ознакою сталості громадянського суспільства є наявність його інститутів, через які громадяни та групи можуть організовуватися, представлятися, та захищати свої права та інтереси.

Партнерство між державою та громадянським суспільством є ключовим чинником для реалізації демократичних цінностей, зокрема свободи слова, свободи вираження поглядів, та участі громадян у державному управлінні, як це визначено Конституцією України.

Громадянське суспільство відображає та захищає інтереси різних суспільних груп та громадян, а також може вносити суттєвий внесок у сталий розвиток держави через надання соціальних послуг, розвиток соціального підприємництва, збільшення зайнятості, покращення бізнес-середовища, боротьбу з корупцією та сприяння прозорості управління. Інститути

громадянського суспільства також відіграють важливу роль у відновленні територіальної цілісності та зміцненні миру.

Забезпечення сприятливих умов для розвитку громадянського суспільства та співпраці з його інститутами є одним із головних завдань державних та місцевих органів влади[17, I частина].

З початку 2007 року виконується спрямування утворення окремого напрямку державної політики, що спрямований на сприяння розвитку громадянського суспільства, відповідно до рішень Президента України та Кабінету Міністрів України. Реалізація Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на період з 2016 по 2020 рік забезпечила:

- скорочення термінів та спрощення процедур реєстрації та отримання статусу неприбуткових організацій для громадських об'єднань, уключаючи запровадження електронної реєстрації;

- удосконалення проведення конкурсів для отримання державної підтримки проектів громадських організацій та початок впровадження електронних процедур у цій сфері;

- впровадження конкурсного механізму виділення коштів для державної підтримки громадських об'єднань ветеранів та осіб з інвалідністю;

- розроблення рекомендацій для місцевого самоврядування стосовно забезпечення у статутах територіальних громад механізмів громадської участі;

- часткове удосконалення механізмів формування та функціонування громадських рад при органах виконавчої влади, зокрема, запровадження можливості рейтингового електронного голосування під час їх формування;

- запровадження закупівель соціальних послуг шляхом соціального замовлення на конкурсній основі, в яких можуть брати участь громадські організації;

- затвердження Концепції розвитку громадянської освіти в Україні;

- організація міжсекторальної співпраці для запобігання та протидії

шахрайству під час збору благодійних пожертв;

- підготовка державних службовців та місцевих посадових осіб до взаємодії з громадськими організаціями через навчання[17, II частина].

Таким чином, актуальність питань належного використання механізмів громадської участі у формуванні та впровадженні державної політики на національному та регіональному рівнях залишається невідомою. Це включає вирішення питань місцевого значення, створення безпечного та сприятливого середовища для інститутів громадянського суспільства та їх учасників, розширення співпраці між цими інститутами, державою та бізнесом, різноманіття джерел фінансування для інститутів громадянського суспільства, розвиток благодійної та волонтерської діяльності та інші аспекти.

Пропонуємо інші методи, які зможуть втримувати баланс завжди, наприклад:

- Забезпечити широкий доступ до інформації та організувати консультації з громадськістю перед прийняттям важливих рішень.
- Створити механізми для активного залучення громадськості до моніторингу та оцінки ефективності діяльності органів влади.
- Розробити програми навчання та підтримки для представників громадянського суспільства з метою підвищення їхньої ефективності участі у публічному управлінні.
- Забезпечити незалежність та автономність громадських організацій від владних структур.
- Створити механізми фінансування та підтримки для громадських ініціатив та проектів[17].

В даний період, бажано, щоб управлінці звертали уваги на потреби та пропозиції від суспільства, оскільки лише народ знає як буде їм краще, вони хочуть жити, а не існувати. Будучи демократичною країною, в нас все ж таки немає рівноваги між народом та владою, перше місце займає, як і раніше корупція, непрозорість прийнятих рішень. Також варто звернути увагу на

рекомендації, які так і не взяли до роботи, ще в 2017 році, а саме :

- Створення офісів для розвитку регіонів, комунікаційних центрів або консультаційних пунктів; «І мені б дуже хотілося, щоб оці академії, які плануються, які будуть пілотними, - переросли в дещо більше, ніж просто навчання. Як такі собі центри комунікації або комунікативні центри, де громадським організаціям можна отримувати всю інформацію». (Представниця Департаменту суспільних комунікацій)
- Розроблення системи прозорості та відповідальності для взаємодії з громадськими організаціями, щоб активісти та НУО мали чітке уявлення, до кого та з якими питаннями вони можуть звертатися для отримання допомоги чи консультацій.
- Розроблення відповідних посібників для громадських організацій - до кого звертатися з певними питаннями, а також створення зрозумілого опису послуг, що надає департамент та пояснення, за якими питаннями до нього можна звертатися.
- Створення бази експертів та бази НУО, до яких можуть звертатися представники публічно-приватних партнерств.
- Впровадження системи прозорості та роз'яснення процесу залучення та впливу участі на процеси прийняття рішень. Введення системи індивідуального зворотного зв'язку.
- Впровадження інструментів модерації для спілкування між представниками громадських організацій та місцевими владними органами, створення умов для неформального обміну досвідом між ними. Наприклад, застосування моделі "Департамент відкриває двері"[10, ст. 59].

Програма "Департамент відкриває двері" - це ініціатива, спрямована на покращення взаємодії між громадськими організаціями та органами місцевого самоврядування. Зазвичай вона передбачає регулярні зустрічі або форуми, де представники громадськості можуть вільно обговорювати свої проблеми, ідеї та пропозиції з владними органами. Основна мета цієї

програми - створення відкритого та конструктивного середовища для діалогу, співпраці та розуміння між учасниками цього процесу. Це сприяє покращенню якості управління, збільшенню громадської участі в процесах прийняття рішень та вирішенню актуальних питань, що стосуються громади.

Особливо якоїсь стандартної інформації про даний проект, на жаль, немає, але я припустила що могли б впровадити наші управлінці в цій роботі. Хочу навести свої думки в таблиці 1.1

Таблиця 1.1

Особисті припущення стосовно роботи проекту «Департамент відкриває двері»

Елемент	Опис
Регулярні зустрічі та форуми	Організація відкритих зустрічей між представниками громадських організацій та владними структурами на різних рівнях (наприклад, місцевих, регіональних або національних), де обговорюються актуальні питання, пропозиції та ідеї щодо поліпшення якості послуг та управління.
Консультації та робочі групи	Створення спеціальних робочих груп або комітетів з представників громадськості та влади для розробки конкретних ініціатив, проектів або політик.
Відкритий доступ до інформації	Забезпечення громадськості доступу до інформації про роботу владних структур, прийняття рішень та процесів, що впливають на життя громади.
Механізми зворотного зв'язку	Створення системи для прийому відгуків, пропозицій та скарг від громадськості, а також забезпечення їх врахування при прийнятті рішень.
Розробка спільних проектів	Співпраця між громадськими організаціями та владними структурами у реалізації спільних проектів або програм, спрямованих на поліпшення якості життя громади.

Ці заходи спрямовані на підвищення ефективності управління, покращення взаєморозуміння між громадськістю та владою, а також збільшення громадської участі у прийнятті рішень, що стосуються їхнього життя та спільноти.

Принцип відкритості надає громадянам можливість вільного доступу до управління державними справами, як безпосередньо, наприклад, на посадах державних службовців, так і опосередковано, через участь у демократичних виборах. Прозорість, як функціональна характеристика органів державної влади та громадських організацій, визначається рівнем поінформованості громадян і їх об'єднань про діяльність управлінського апарату та створенням ефективного механізму залучення громадян до прийняття управлінських рішень на основі їх обізнаності та за допомогою представницьких інститутів.

Зростання активної участі громадян та покращення взаємодії організацій громадянського суспільства з державою передбачає регулярне інформування громадян про діяльність державних органів влади. Довіра між владою і громадськістю виникає тоді, коли забезпечуються прозорість і відкритість відносин постійно. Таким чином, необхідним напрямком оптимізації взаємодії інститутів громадянського суспільства з органами державної влади є створення повноцінного інформаційного простору.

Технічні причини включають відсутність у органах державної влади служб зв'язків з громадськістю, продуманих стратегій роботи з пересічними громадянами, недостатню кількість фахівців з цього профілю, що провокує нездатність адекватно реагувати на вимоги часу. Організаційні причини полягають у низькому рівні компетенції державних службовців, що виявляється у неспроможності налагодити ефективну роботу служб зв'язків з громадськістю, через небажання змінювати поширений стиль роботи, який характеризується закритістю та відсутністю гласності. Соціальні причини зумовлені тим, що державна влада ігнорує інтереси та потреби громадян, впроваджуючи політичні рішення, які не відповідають інтересам населення.

Культурно-історичні причини визначаються особливостями політичної культури взаємодії з огляду на забезпечення вільної циркуляції інформації між державою та громадськістю.

У демократичному суспільстві, за думкою В.Мартиненка, напрямки оптимізації взаємодії організацій громадянського суспільства з органами державної влади можна досягти шляхом створення партнерських відносин між громадянами і владою. Це включає постійний аналіз проблем, оцінку проблем та інтересів, розвиток взаємодії, співробітництва і взаємної відповідальності; налагодження двостороннього зв'язку, спрямованого на спільний пошук шляхів вирішення найактуальніших проблем; забезпечення довіри з боку громадян до влади, що сприяє спільному пошуку варіантів вирішення проблем та підвищує добробут громадян[25].

Особливістю взаємодії органів державної влади з організаціями громадянського суспільства та їх впливу на розвиток Української держави є співпраця з бізнесом. Це свідчить про здатність не лише співіснувати з підприємницьким сектором, але й залучати його до фінансування своєї діяльності та встановлювати взаємовигідні ділові стосунки.

Однак, незважаючи на революції та зміни в громадській свідомості, в Україні не з'явилося нових стабільних джерел фінансування для організацій громадянського суспільства. Це пов'язано з тим, що підприємці поки що бояться фінансувати ці організації. По-перше, бізнес зацікавлений у отриманні віддачі від вкладених коштів, тоді як громадські організації зазвичай не мають ефективних важелів впливу на регіональні або центральні органи влади. По-друге, чинне законодавство майже не стимулює подібну благодійну діяльність. По-третє, через попередній досвід, підтримка структур, які знаходяться в опозиції до місцевої чи регіональної влади, може призвести до адміністративного тиску на підприємців. Унаслідок цього громадські організації стикаються з великими проблемами фінансування, особливо на тлі недосконалого вітчизняного законодавства.

Організації громадянського суспільства України майже повністю

залежать від фінансування місцевими благодійниками та іноземними донорами (75-85%). Під час економічної кризи обсяг такої підтримки значно скорочується, що загрожує виконанню завдань цих організацій. В середньому лише 2-3% бюджету українських організацій громадянського суспільства формується за рахунок державного фінансування. Залучення інших джерел фінансових ресурсів, таких як членські внески та доходи від господарської діяльності, також є дуже складним для українських організацій громадянського суспільства[26].

Розвиток України як правової держави та формування громадянського суспільства залежать від децентралізації влади та зростання ролі місцевого самоврядування. Органи місцевого самоврядування відрізняються від центральних владних структур і мають більш схильну до співпраці з громадськими інституціями природу. Їх дії більше спрямовані на вирішення потреб суспільства, ніж на здійснення владних функцій. Однак, наразі місцеве самоврядування ще не досягло необхідного рівня розвитку через різноманітні законодавчі та економічні перешкоди, а також через нецікавість з боку центральних органів влади.

Навіть при наявності необхідних правових умов для формування організованого та громадянського суспільства в Україні, можна зауважити недостатнє залучення інститутів громадянського суспільства до процесів розроблення, ухвалення та виконання державно-управлінських рішень. Важливо вирішити питання делегування окремих функцій органам місцевого самоврядування та інститутам громадянського суспільства, особливо в сферах соціального обслуговування, комунальних послуг, культури, та спорту.

Громадські організації, які можуть представляти інтереси суспільства та місцевих громад, зазвичай не мають значного впливу на ухвалення та втілення управлінських рішень. У багатьох сферах державного управління громадська думка та результати консультацій з громадськістю часто не враховуються.

Ефективне державне управління є ключовою умовою для прискорення розвитку України як демократичної, правової та соціальної держави. Необхідно переглянути та модернізувати систему державного управління, яка вже вичерпала себе з погляду інноваційного змісту, та залучити недержавні структури до процесів ухвалення та виконання управлінських рішень, що спрямовані на задоволення потреб суспільства.

Цілком можливе впровадження нової моделі державного управління в українських умовах за умови конструктивної співпраці між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства[13,ст. 5].

Основні принципи взаємодії громадянського суспільства та правової держави включають: законодавчо закріплений захист прав і свобод людини як пріоритету у всіх сферах суспільного життя; перехід від орієнтації держави на відомчий принцип діяльності до орієнтації на потреби і завдання громадян; існування ефективного інформаційного простору для співпраці та зміцнення зворотних зв'язків; взаємна відповідальність громадян і держави тощо.

У цьому контексті, органи державної влади мають бачити розширення співпраці з громадськими інституціями як постійну партнерську взаємодію, а не як періодичну передвиборчу кампанію. Важливо визнати громадські об'єднання, що беруть участь у прийнятті та реалізації управлінських рішень, суб'єктами публічного адміністрування.

Цілком обґрунтованим є розроблення нормативно-правових змін з метою стимулювання бізнесу для фінансування інститутів громадянського суспільства та забезпечення домінування конструктивної громадської ініціативи в державно-управлінських процесах. Такий підхід може бути успішно впроваджений лише за наявності відповідних законодавчих актів[48].

Розвиток України як правової держави та громадянського суспільства можливий лише за умови децентралізації влади та розвитку місцевого самоврядування. Органи місцевого самоврядування, завдяки делегуванню

повноважень та фінансуванню з держави, повинні виступати посередницькою ланкою між центральною владою та громадським суспільством.

Успішна модернізація державного управління має бути результатом свідомого керованого процесу, який включає у себе співпрацю між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, інститутами громадянського суспільства та бізнесом.

ВИСНОВКИ

Державна служба є ключовим компонентом системи влади країни, який забезпечує безперервну роботу всіх державних структур. Вона формує та підтримує високопрофесійні правові відносини як між органами державного управління, так і між громадянами та державними інституціями.

Державні службовці мають різноманітні обов'язки, такі як сумлінне виконання своїх службових завдань та постійне вдосконалення організації своєї роботи. Водночас вони мають права, зокрема брати участь у розгляді питань, що відповідають їхній компетенції, та просуватися по службі. Ці права та обов'язки дозволяють державним службовцям виконувати свою роботу на високому рівні, сприяючи ефективній організації їхньої діяльності в цілому.

Проведений аналіз показує, що питання прозорості роботи влади перед народом, завжди було «заблурене», оскільки так було легше показувати населенню, що ніяких економічних, інформаційних, юридичних проблем немає. Згадавши всі революції українців та вороже вторгнення на наші землі, кожний розуміє, що це все, вирогідніше, вплив того, як влада була відкрита до народу, як приймалися рішення та закони, як звертали увагу на потреба та скарги від українців, як аналізували результати свого керування.

У контексті радикальних демократичних змін в Україні, викликаних Майданом, питання покращення взаємодії між державою та громадянським суспільством є одними з найбільш обговорюваних у країні. Це цілком зрозуміло, оскільки державно-громадянський консенсус тісно пов'язаний із розвитком та утвердженням правової держави, демократії та ринкової економіки – основних цінностей Європейського Союзу. Проте наразі тривають дискусії щодо можливих форм і механізмів розвитку громадянського суспільства в умовах трансформаційних змін. Формування громадянського суспільства в сучасній Україні є надзвичайно складним і тривалим процесом.

Країна протягом довгого часу переживає глибоку кризу. Початкова стратегія "шокової терапії", лібералізація цін та перехід до ринкових відносин спричинили значний спад виробництва, розкрадання державних ресурсів, інфляцію та руйнування грошово-фінансової системи. Сучасне розуміння зв'язку між правовою державою та громадянським суспільством ґрунтується на усвідомленні їхніх цінностей. Лише через ціннісний підхід до їхньої взаємодії можна зрозуміти роль і місце правової держави в громадянському суспільстві.

Таким чином, взаємодія між громадянським суспільством та публічним управлінням є взаємодоповнюючим і взаємозалежним процесом, який сприяє розвитку демократії, захисту прав громадян і соціально-економічному прогресу.

Протягом років незалежності українці борються за право висловлювати свою думку, за можливість жити, а не просто існувати, за бажання до змін як у внутрішній, так і зовнішній політиці. Сьогодні в країні створено безліч організацій для допомоги населенню: волонтерські служби, реабілітаційні центри, служби для внутрішніх переселенців тощо. На жаль, саме війна відкрила очі на те, що до цього часу українці не мали можливості та ресурсу відкрито заявляти про свої права та брати участь у прийнятті управлінських рішень.

З часом влада починає прислуховуватися до народу, розуміючи, що суспільство хоче змін і готове боротися до кінця за незалежну країну, де шанують та поважають кожного громадянина. Однак, поширеною помилкою представників місцевої влади є переконання, що вони знають все краще за народ. Вони часто вважають, що їм достатньо тієї інформації, яку отримують через кілька посередників, і без врахування думки людей вони точно знають, що робити.

Цей виклик дає українцям шанс на зміни. Суспільство стає більш згуртованим і активним, вимагаючи справедливості та участі у процесах прийняття рішень. Важливо, щоб влада продовжувала прислуховуватися до

громадян і залучала їх до управління країною, адже це єдиний шлях до побудови справді демократичного суспільства.

Розвиток України як правової держави та формування громадянського суспільства значною мірою залежать від децентралізації влади та зростання ролі місцевого самоврядування.

Проте, наразі місцеве самоврядування в Україні ще не досягло необхідного рівня розвитку. Це зумовлено різноманітними законодавчими та економічними перешкодами, а також нецікавістю з боку центральних органів влади. Навіть за наявності необхідних правових умов для формування організованого громадянського суспільства, інститути цього суспільства недостатньо залучені до процесів розроблення, ухвалення та виконання державно-управлінських рішень.

Успішна модернізація державного управління має бути результатом свідомого керованого процесу, який включає у себе співпрацю між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, інститутами громадянського суспільства та бізнесом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агафонова Н.О. Сутність зв'язків з громадськістю в системі публічного управління. Публічне управління та регіональний розвиток. 2018. № 1.С.10-31 С.26
2. Алексєєв В.М., Липовська Н.А. Взаємовідносини держави та суспільства : нач. посібник.- Дніпро: ГРАНІ 2019. – 172с.
3. Білокопитов Д. Сутність громадянського суспільства та його функції в сучасних умовах. Актуальні проблеми державного управління. 2016. № 1 (49). С. 1–8.
4. Богдан Бахтєв Громадянське суспільство чи розуміємо, про що ведемо мову? Стаття.URL: <https://cs.detector.media/infospace/texts/140291/2018-08-20-gromadyanske-suspilstvo-chy-rozumiiemo-pro-shcho-vedemo-movu/>
5. Бублій М. П. Особливості здійснення громадського контролю за діяльністю органів державної влади та місцевого самоврядування. Міжнародний науковий журнал. 2016. № 5(1). С. 14–18.
6. Взаємодія органів державної влади та громадянського суспільства : навч. посіб.; за наук. ред. Ю. П. Сурміна, А. М. Михненка ; авт. кол. : Ю. П. Сурмін [та ін.]. Київ : НАДУ, 2011. 388 с.
7. Гуріна Л. Зв'язки із громадськістю в органах державної влади. Зб.наук.праць Національний університет «Острозька академія», 2013., с.281
8. Демида І. Взаємовідносини держави та громадського суспільства в зарубіжних країнах: досвід для України. Забезпечення конструктивного діалогу між владою та суспільством : матеріали наук.-практ. конф., м. Одеса, 28 квіт. 2016 р. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2016. С. 53–73.
9. Держава і громадянське суспільство в Україні: проблеми взаємодії : монографія / за ред. І. О. Кресіної. Київ : Логос, 2007. 316 с.
10. Дослідження механізмів залучення громадськості до процесу прийняття рішень київською міською радою. URL: <https://rm.coe.int/native/168076f44a>
11. Дурман М.О. Відкриті дані як інструмент інформаційного забезпечення прозорості публічної влади. Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. Херсон, 2017. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Ttpdu_2017_1_15.pdf
12. Дяченко М.І., Коваленко Г.О. Взаємодія органів місцевого самоврядування та органів державної влади з громадськістю регіону. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2018. № 3. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2018/37.pdf (дата звернення: 10.04.2024)
13. Жовнірчик Я. Ф. Напрямки оптимізації взаємовідносин органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства. Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Управління.2013. Вип. 4. С. 25–32. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvamu_upravl_2013_4_5.pdf
14. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів

юридичних вищих навчальних закладів] / М. В. Цвік, О. В.Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф.,акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад.АПрН України О. В. Петришина. — Харків: Право, 2009. — 584с.(465-478)

15. Засєць О.М. Теоретичні основи дослідження зв'язків з громадськістю як інструменту взаємодії політичних суб'єктів України. Молодий вчений. 2017. №12(52).С. 130-132

16. Іжа М.М., Радченко О.В. Громадський контроль в системі публічного управління як ефективний інструмент експертизи державноуправлінських рішень / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2012-4/doc/2/02.pdf>

17. Ільїна М. В. Соціально-економічна роль некомерційних організацій у забезпеченні сталого розвитку суспільства. Механізм регулювання економіки. 2011. № 3. С. 27–36.

18. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, які стосуються довкілля. Ратифіковано Законом України від 06.07.1999р. № 832-14. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text (дата звернення: 10.04.2024)

19. Конвенція про захист прав людини та основних свобод. Ратифіковано Законом України від 17.07.1997р. № 475/97 ВР URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 10.04.2024)

20. Королько В.Г., Некрасова О.В. Зв'язки із громадськістю Наукові основи, методика, практика: підручник. – К.: Вид.дім «Києво-Могилянська академія», 2009. 831с.

21. Кошелева Л. (2018). Основні теоретичні підходи до визначення публічного адміністрування. Державне управління та місцеве самоврядування. Конспект лекцій з дисципліни «ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ» програми підготовки фахівців за ступенем вищої освіти «Магістр» за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» укладач Кравченко С.О.

22. Кравцова З.С. Окремі аспекти взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 2. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2021/11.pdf (дата звернення: 10.04.2024)

23. Купріянов Д.В. Взаємодія з громадськістю – основа ефективного публічного управління. Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи: матеріали XII Міжнарод. Науково-практичної інтернет-конференції 28-29 жовтня 2021р. Том 2. Дніпро: Видавничо-поліграфічний центр «Гарант СВ», 2021. С. 95-96-118.

24. Купріянов Д.В. Удосконалення зв'язків органів державного управління та місцевого самоврядування з громадськістю. Розвиток форм і методів сучасного менеджменту в умовах глобалізації: Матеріали 9-ї Наук.-практ. Інтернет-конф. Дніпро, 20-21.11.2021: тези доповідей (Том 2). Дніпро: Поліграфічний відділ ДДАЕУ, 2021. С. 62-63

25. Ладиченко В. Проблеми взаємодії держави і громадянського

суспільства. Публічне право. 2016. № 4(24). С. 18-25.

26. Левчук М.Г. Моделі зв'язків з громадськістю органів місцевого самоврядування. Економіка та держава. 2009. № 8. С.81-83

27. Малаш С.М. Проблематика взаємовідносин між органами виконавчої влади та громадськістю. Державне управління: теорія та розвиток. 2017. № 9. С.21-27.

28. Малик Я. До питання про взаємодію органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні. Ефективність державного управління: Зб.наук.пр. Вип. 43. 2015. С.295-361.

29. Мельниченко Б. Б. Форми та напрями впливу громадянського суспільства на публічне управління у країнах європейського союзу. Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2018р.

30. Михайловська О. В. Деякі аспекти комунікативної взаємодії органів місцевого самоврядування та громадськості. Науковий вісник Полісся. – Чернігів: ЧНТУ, 2016. № 1 (5). 136 с.

31. Місцеві ініціативи та залучення громадськості до здійснення місцевого самоврядування. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування /Карий О.І., Панас Я.В./ Асоціація міст України – К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. – 176 с.

32. Незнищеність / Л. Лук'яненко. — Вид. 5-те доповн. — Тернопіль :Навчальна книга – Богдан, 2013. – 136 с.

33. Організаційна поведінка / Д. Гелрігел та ін. Київ : Основи, 2001. 726 с.

34. Полішкевич Л. Теоретичні засади взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю. ISSN 2070-4011. Ефективність державного управління.. 2016. № 4 (49). Ч. 1. С. 287

35. Правознавство. Підручник\Авт.кол: Демський С.Е., Ковальський В.С. , Колодій А.М.(керівник авт.кол.) (ст. 54-73)

36. Практичні аспекти публічного управління в контексті сталого розвитку : монографія / [В. М. Бабаєв, М. М. Новікова, С. І. Чернов та ін.]; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : Друкарня Мадрид, 2019. 238 с.

37. Практичні аспекти публічного управління в контексті сталого розвитку : монографія / [В. М. Бабаєв, М. М. Новікова, С. І. Чернов та ін.]; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : Друкарня Мадрид, 2019. 238 с.

38. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 №157-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.

39. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад : постанова Кабінету Міністрів України від 08.04.2015 № 214 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF>.

40. Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні : Указ Президента України № 68/2016 від 26 лютого 2016 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/682016-19805>.

41. Рачинська О.А. Механізми реалізації комунікативної взаємодії у сфері публічного управління: Дис... на здобуття наук. ст. канд. наук з держ. управл. за спец 25.00.02 «механізми державного управління» (25 – державне управління). Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, Київ, 2019.

42. Рихлік В. А. Зв'язки з громадськістю в органах державної влади та місцевого самоврядування. Політологічний вісник. 2014. Вип. 72. С. 324–337. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pv_2014_72_32 (дата звернення: 10.04.2024)

43. РОЛЬ ГРОМАДСЬКОСТІ В ПРОЦЕСІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ Володимир Олійник URL: https://www.researchgate.net/publication/367338818_ROL_GROMADSKOSTI_V_PROCESI_PRIJNATTA_UPRAVLINSKIH_RISEN

44. Романенко Є. Комунікативна взаємодія органів державної влади та громадськості: сутність та особливості її налагодження. Державне управління та місцеве самоврядування. 2014. Вип. 2 (21). С.190-201.

45. . Ротар Н. Ю. Участь громадян України у циклічних політичних процесах трансформаційного періоду : дис. д-ра політ. наук. Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. Чернівці, 2007. 517 с.

46. Самойленко Т.Г Механізми реалізації зв'язків із громадськістю в публічному управлінні. Публічне управління та адміністрування в Україні. 2019. Вип.4. С.67-71.

47. Сергієнко О.І. Громадська участь/залучення громадян. Депутатська діяльність в округах (навчальний модуль) / Олександр Сергієнко, Олег Ватаманюк. – К. : ІКЦ «Легальний статус», 2016. – 92 с.

48. Соціальне партнерство і державна політика: від теорії до практики демократизації державного управління / за заг. ред. В. М. Мартиненка. Харків : ХарPI НАДУ «Магістр», 2009. 252 с

49. Стаття про проект URL: <https://cedos.org.ua/researches/mekhanizmy-uchasti-hromadian-u-protsesi-pryiniattia-rishen-u-kyievi-rezultaty-doslidzhennia/>

50. Степаненко В. Проблеми формування громадянського суспільства в Україні: інститути, практики, цінності [Електронний ресурс] / Віктор Степаненко // Українське суспільство: 10 років незалежності / [За ред. В. Ворони] – К. : ІС НАН України, 2001. – С. 169-183. – Режим доступу : [http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:jW8SzB2oL5YJ:www.i-soc.com.ua/institute/St2.doc+ %_](http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:jW8SzB2oL5YJ:www.i-soc.com.ua/institute/St2.doc+%_)

51. С. Ю. Лукін, кандидат економічних наук, доцент, директор закладу післядипломної освіти «Центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій при Київській обласній державній адміністрації» ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО У ФОРМУВАННІ ПУБЛІЧНОГО ПРОСТОРУ В ПРОЦЕСАХ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

52. Теоретичні аспекти феномена «громадянське суспільство» Айна Тимчук, Наталя Полторацька, Дніпропетровський регіональний інститут

державного управління Національної академії державного управління при
Президентіві України стаття URL:
<https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/708/703>

53. Тимофєєв С.П., Кириленко О.В. Зв'язки органів публічного управління з громадськістю як важливий елемент розбудови громадянського суспільства. Наукові праці. Серія: Державне управління. 2017. Т. 305. № 293. С. 61–66.

54. Українська політична нація: генеза, стан, перспективи.: Моногр. / [за ред. В. С. Крисаченка] – К. : НІСД, 2004. – 647 с.

55. Участь громадськості у процесі прийняття рішень на місцевому рівні [Текст] : посіб. – К. : Ленвіт, 2012 . – 64 с.

56. Форми та методи залучення громадськості. Навч. посібник/ Інститут громадянського суспільства; за заг. ред. В.Артеменка. К.: ІКЦ «Леста», 2007. 248с.

57. Фуртатов В.С. Удосконалення механізму взаємодії органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. Наукові праці Чорноморського державного університету ім.. Петра. 2010. Вип. 117. С. 66-70.

58. Халецький А.В. Зв'язки органів державної влади з громадськістю: інформаційна взаємодія. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2012. №12. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=547> (дата звернення: 10.04.2024)

59. Чуб О. О. Конституційне право громадян України на участь в управлінні державними справами: дис... канд. юрид. наук. Харків, 2004. 245 с.

60. Шумляєва І. Розвиток взаємовідносин органів публічної влади та громадян в умовах формування правової держави. Державне управління та місцеве самоврядування, 2019, вип. 2(41). С. 157-165